

הלאת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "זיקהל פרשת שקלים" (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק ק"א "הפיתיון והחזיון"

ארוך וכלים, הלך משה והפך ואמר לו עשה ארוך וכלים ומשכן. אמר לו (בצלאל) משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים ואתה אומר עשה לי ארוך וכלים ומשכן? כלים שאני עושה להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארוך וכלים, אמר לו (משה) שמא בצל קל היית וידעת? (ויעוין ברש"י ריש פרשת פקודי)

ברם הדברים צריכים ביאור היכן מצינו שמשה רבינו הפך את הציווי והלא בפועל בציווי בפרשת ויקהל הוא אומר לעשות כפי הסדר שעושים עושי המלאכה והוא קודם את המשכן ורק אחרי כן את הכלים.

(וכפי שאכן ציווה השי"ת בפרשת כי תשא שם מובא להדיא שהציווי הוא קודם משכן ואחרי כן כלים אמנם יש להבין למה בפרשת תרומה נאמר למשה רבינו ההיפך?)

ברם באמת דשם הוי הצווי רק לעניין עצם הנדבה למלאכת המשכן ולא עצם עשיית המשכן בפועל וכליו, והתם למאי נפק"מ מה מתנדבים ברישא, ולמעשה עיקר הפסוקים באים לבאר את עניין המטרה שיעשו עם כל י"ג תרומות שנאמרו שם שכל אחד מהם בא לאיזו מטרה, ואתו הפסוקים לומר שמהם יעשו את הארון ובדיו והכפורת השולחן המנורה וכו' אבל בפרשת כי תשא ששם ההוראות הן כבר הלכה למעשה, לפיכך ששם נאמר היאך לפעול בפועל.

ולפי"ז אין בזה כל סתירה, אלא שעדיין הדברים אינם מבוארים היטב, כי נאמר בפרשת תרומה בכל פסוק "ועשית" וא"כ יש בזה לכאורה לא רק הבהרה למה נועדו התרומות אלא יש שם ציווי בפועל, וא"כ למה נאמר שם ציווי לעשות את הכלים ורק לאחר מיכן את המשכן כאשר בפועל יעשה להיפך. וצ"ע מניין ההכרח שמה החליף, ויעוין במפרשים ונאמרו בזה כמה מהלכים ואין זה המקום).

והנה לפי מה שמבואר בגמ' שאכן משה רבינו הפך מדעתו ועשה כנגד הציווי שנאמר לו, צ"ב מאי טעמא סבר להפוך, הרי ההוראה הייתה לעשות קודם את המשכן ורק אחרי כן את כליו. והנה כתב הרמב"ם

א) סדר עשיית המשכן והכלים בשונה מהציווי בפרשת תרומה

(בנוי על פי דברי מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי זצוק"ל ותוספות)

איתא בפרשה (פרק ל"ה פס' י"א י"ב י"ג) "את המשכן את אהלו ואת מכסהו את קרסיו ואת קרשיו את בריחיו ואת עמודיו ואת אדניו את הארון ואת בדיו ואת הכפורת ואת פרוכת המסך את השולחן ואת בדיו ואת כל כליו ואת לחם הפנים"

הנה בציווי נאמר לעשות את המשכן קודם לכלים וכן נאמר לקמן (פר' ל"ו פס' ח') "ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן עשר יריעות שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרובים מעשה חושב עשה אותם.

ברם לא כך היה סדר הציווי שבפרשת תרומה בו נצטוו על עשיית הארון הכפורת השולחן והמנורה, ורק לאחר מיכן היריעות והקרשים ומזבח הנחושת ברם סדר העשייה היה לפי סדר הציווי שנצטוו עושי המלאכה על ידי משה רבינו בריש פרשת ויקהל לעשות קודם את המשכן אהלו מכסהו קרסיו וקרשיו ורק לאחר מיכן את הארון את בדיו ואת כל כליו ואת מנורת המאור מזבח הקטורת ורק לאחר מיכן את מזבח העולה, הרי שבצלאל ביצע בפועל כפי שנצטווה על ידי משה.

והנה בפרשת כי תשא (פר' ל"א) ציווה הקב"ה את משה שיצווה את בצלאל ואהליאב ושם נאמר לעשות את אהל מועד ואת הארון השולחן המנורה את מזבח הקטורת ורק אחרי כן את מזבח העולה ונמצא שסדר ויקהל הוא כפי שנצטווה משה רבינו בפרשת כי תשא לעשות קודם את המשכן ורק אחרי כן את הכלים נמצא שסדר זה שונה לחלוטין מסדר הציווי של פרשת תרומה, ששם נאמר לעשות קודם את הכלים רק לאחר מיכן את המשכן שהם היריעות והקרשים. וגם שם נאמר מזבח העולה ומזבח הקטורת נאמר רק בפרשת תצוה.

והנה בגמ' בברכות (דף נ"ה ע"א) איתא בשעה שאמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן

הכלים לפני שקיבל את ציווי ההקמה שהיה סמוך לר"ח ניסן, אלא וודאי לא בהכי תליא מילתא, אלא די שיש ציווי בעולם שיהיה משכן, דיש כבר לקדושת הכלים את הכוח לחול ודו"ק).

והנה בשו"ת מרן חת"ס (או"ח קפ"ח) הביא פסיקתא (הובא בטור או"ח תרפ"ד) דמלאכת המשכן נסתיימה בכ"ה בכסלו, וכתב על זה החת"ס "שמעתי ממורי הגאון החסיד שבכהונה (רבי נתן הכהן אדלר) זצ"ל שהקשה על הגמ' ברכות הנ"ל, דבצלאל אמר להיכן אכניסם, וקשה דכיון שנגמרה מלאכת המשכן בכ"ה כסלו ואז נאמר לו באחד לחודש הראשון תקים את משכן העדות, אי"כ עדיין תקשי להיכן הכניסם (בפועל) עד ר"ח ניסן? וניחא ליה דקודם שנמשחו לא היה קפידא היכן יכניסם באיזה שירצה, אך כיון דמסתמא כסדר עשייתם כך הייתה הקפידא על סדר משיחתם וא"כ אחר שנמשח הארון קודם למשכן היכן יכניסו וההמשחה הייתה בתחילת ימי המילואים ולא קשיא מידי עכ"ל (וכן הוא חידושי חת"ס על הפרשה).

אך דברי החת"ס צריכים הרבה תבלין לביאור הדברים, ראשית יש להקשות למה הוקשה לגאון הנ"ל רק מכוח הפסיקתא הא יכול היה להקשות בפשיטות גם בלא זה והלא גם לאחר שגמר לעשות את המשכן וכל כליו היה הכל מפורק ורק משה רבינו הוא שהקימו נמצא שהכלים לא היו בשום מקום ראוי להם (ולזה צריכים לתירוץ הגאון שהכל תלוי במשיחה) גם התירוץ גופא צ"ע רב, דהא רק למחרת יוהכ"פ ציווה משה על כל מלאכת המשכן (וכדאיתא ברש"י פ"ר ל"ג פס' י"א).

ויש לתמוה מניין ידע בצלאל שתהיה משיחת הכלים והמשכן, דאם תאמר שבעצם זה שנצטוו על שמן המשחה ע"כ דנצרך למשיחה, אין זו כלל ראייה, שהרי אפשר שמטרת שמן המשחה למשוח את הכהנים עצמם ואת בגדי הכהונה לקדשם לכהונה, אך מנא לן שגם המשכן וכליו טעונים משיחה ומסתמא שלא נאמר לו מטרת המשיחה, שהרי עוד לא הגיעה מטרתם שהרי יהיה זה רק לקראת הקמת המשכן בפועל בר"ח ניסן.

עוד צ"ע מה שכתב דכסדר עשייתם כך היה סדר משיחתם, הלא התורה מעידה אך היה סדר המשיחה כפי שכתבה (בפרשת כי תשא פ"ר ל' פס' כ"ו) ומשחת בו את אהל מועד ואת ארון העדות ואת השלחן וגו' ואת המנורה ואת מזבח הקטורת" הרי שסדר משיחתן לא היה תואם את סדר עשייתן. וכן נראה ממה שנאמר בפרשת צו (פ"ר ח' פס' י"י) יעווייש.

עוד צ"ע דהלא בשעת המשיחה כבר עמד המשכן וכל הכלים היו סדורים בו ורק אח"כ עשו להם את המשיחה וא"כ אפילו אם היה מושח את הכלים ורק אח"כ מושח את המשכן, מכל מקום המשכן עומד בפועל ואי אפשר לשאול את שאלת בצלאל, כלים

(פ"א מהל' בית הבחירה הלי' כ') "אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש" ויש לעיין מה כוונת הרמב"ם שצריכים לעשותם לשם הקודש, דאם נפרש הכוונה שצריכים לעשות את הכלים לשם הקודש כלומר שצריכים להקדיש את הזהב והכסף מהם נעשים הכלים כדי שיהיו נעשים מדבר קדוש מתחילת עשייתו. אין זה נכון שהרי, כתב (בפ"ח מהל' כלי המקדש הלכ' ז') "וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרים", הרי לנו שניתן לעשות את הכלים בחומרים של חולין רק התנאי לזה שיעשו מתחילתן לשם הקדש ולא שיעשו כלים לשם חולין ולאחר זמן יקדישום, דזה ודאי פסול, אבל אם בעת עשייתם התכוונו לעשותם לשם קודש הכלים מקודשים, מוכח דכוונת הרמב"ם דיעשו את הכלים בכוונה מיוחדת שישמשו למטרת הקודש ובהכי מוכשרים.

ועל כן יש לומר דסברת משה רבינו הייתה דכל זמן שלא נצטוו בפועל על המשכן אי אפשר לעשות כלים, שהרי צריך לעשות את הכלים לשם שימוש במשכן ואכתי עוד לא נצטוו על המשכן רק לאחר שיצטוו לעשות את המשכן שייד לעשות את הכלים לשם קודש, ועל כן יש לומר דזו הסיבה שבפרשת כי תשא ציווהו הקב"ה קודם על המשכן ורק אחרי כן על הכלים, לא משום דכך הוא הסדר בעשייה, אלא שזה התנאי, כדי שיוכל לחול עליהם שם של קודש, דקודם שאין ציווי על המשכן אי אפשר כלל לעשות כלים דהיאך תחול עליהם קדושה אם אין כלל ציווי על קדושת משכן וכליו?

אבל לאחר שכבר חל הציווי אין כל נפק"מ מה יעשו קודם לכן וניתן לעשות כלים לפני המשכן, ומה שהפך הסדר לא שסבר שכך צריך להיות הסדר, אלא להורות שאין כל נפקמ"נ מה יקדם למה, ועניין ההפיכה היה להורות את זה גופא, שאין כל נפקמ"נ בעניין ולא שיש עניין הפוך בדווקא.

מיהו צריך ביאור בטענת בצלאל 'כלים שאני עושה להיכן אכניסם' איזו טענה יש בזה, והלא בלאו הכי לא בנה את המשכן אלא רק הכין את הקרשים ואילו הקמת המשכן הייתה רק בר"ח ניסן והיה על זה ציווי מיוחד כפי שנאמר בפ"ר פקודי, אבל לפני כן לא היה כלל משכן, אי"כ איזו טענה הייתה לו עד שמשח קילסו בצל קל הייתה?

(אמנם אפשר היה לבאר דטענת בצלאל דכיון שצריכים לעשות את הכלים לשם הקודש דהיינו לשם שימוש במקדש על כן צריך שיהיה בפועל משכן ורק אחרי כן ניתן לעשות את הכלים.

ברם אי"כ לא היה לו לומר לשון 'היכן אכניסם' דהרי לא בזה זה תלוי אלא בעצם הציווי והיה לו לומר 'קודם שיש משכן היאך אעשה כלים' וגם בלאו הכי צ"ע, דאם היו אכן צריכים לציווי בפועל, היאך עשה בצלאל את הכלים, והרי נראה שהקדים את עשיית

עיקר תחילת הימים היא מקצה המזרח, דהיינו 90 מעלות ממזרח לירושלים, כיון ששם תחילת הישוב.

ואמנם היסוד הבין בדעת הכוזרי ובעה"מ שקו התאריך הוא בירושלים, והשיג ע"ז בחריפות, וכדבריו הבינו כמה אחרונים, אך היסוד עצמו העיר שמבואר בדבריהם ג"כ שסוף היום הוא בקצה המזרח, וכתב שסתרו את דברי עצמם, ומחמת שהיה בעצמו מהראשונים והיה חכם גדול בתכונה לא טרח ליישב את דבריהם, אך ברור שאין לחשוך את רבותינו הראשונים שלא השגיחו בדברי עצמם ח"ו, מה גם שבדברי הכוזרי מבואר להדיא שקו התאריך אינו רק בנקודה אחת אלא יש לו "רוחב", דהיינו שיש שטח שלם שנגרר אחרי הנקודה של קו התאריך, והשבת בדמשק לפני ירושלים וכן עד קצה המזרח (כך פשטות כוונתו, כפי שביאר האוצר נחמד, והקול יהודה ביאר שליטתו קו התאריך 24 מעלות מירושלים, ופירושו דחוק), וכן מוסכם אצל גדולי הדורות האחרונים שלדעתם הימים מתחילים בקצה המזרח.

[ובספר היומם נדחק מאוד להעמיס בדברי הכוזרי והבעה"מ כוונות אחרות, אך מוסכם על כולם שדבריו דחויים, ושם פי"ז נקט שדעת הראב"ד והיסוד"ע היא שקו התאריך הוא בטבור הים, דהיינו 180 מעלות מארץ ישראל, אך דבריו תמוהים, כי דברי היסוד"ע מפורשים וברורים שהימים מתחילים מ'קצה המזרח', ומפורש בדבריו ש'קצה המזרח' הוא 90 מעלות מירושלים, כלשון המורגלת אצל התוכנים הקדמונים, וגם פשטות לשון הראב"ד ברורה שהימים מתחילים מקצה המזרח].

והנה היסוד עולם בנה את כל שיטתו על ההנחה הפשוטה שיש ישוב ויבשה רק בחצי העליון של כדור הארץ, אבל החצי התחתון כולו ים, כידוע שכך היתה הדעה הרווחת אצל רוב הקדמונים, כמבואר בכמה מקומות, וכן ראב"ח הנשיא כתב בספר העיבור מאמר א' שער י' שהשמש נבראה ביום הרביעי במקום שתאיר על כל הארץ בשוה, כדכתיב "יהי מאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ", דהיינו מעל ירושלים שהיא אמצע העולם, ועפ"ז קבע שהימים מתחילים מן המזרח, ששם היתה השקיעה הראשונה בעולם בעת בריאת השמש, ופירוש זה ג"כ מיוסד על ההנחה שהיתה יבשה רק בחצי העליון של הכדור.

אמנם לאחר גילוי יבשת אמריקה לפני כחמש מאות שנה נתברר שכדור הארץ מיושב מכל סביבותיו, ועל פי זה כתב התוכן ר' דוד גאנז בספרו נחמד ונעים שער ו' סי' קס"א שדברי היסוד עולם הנ"ל דחויים לגמרי, ולא מצא פתרון לשאלה היכן יש לקבוע את קו התאריך ע"פ המציאות הידועה לנו, וטענתו שייכת ג"כ על דברי ראב"ח הנשיא.

וטענה זו שייכת קצת ג"כ על דעת הכוזרי והבעה"מ, דלשיטתם רבע הכדור שבין קצה המזרח לירושלים נגרר אחרי ירושלים, ולכאורה יש מקום לומר שזהו משום שחשבו שאין שום ישוב אחרי קצה המזרח, אך אילו ידעו שיש ישוב גם בחצי הכדור התחתון אולי היו אומרים שכל חצי הכדור המזרחי נגרר אחרי ירושלים שיתחיל שם היום לפני ירושלים, דמהיכא תיתי שרק רבע כדור יגרר אחרי ירושלים ולא יותר.

שעשיתי להיכן אכניסם, שהרי המשכן עומד בפועל? ברם זאת אפשר ליישב דכוונת החת"ס דמשכן לפני משיחה לאו משכן כלל אלא סתם אהל, ואם היה מושח את הכלים תחילה אף אם עתה נמצאים במשכן מכל מקום אין הם במקומם הראוי וזו כוונתו שעליו להקדים את משיחת המשכן, דאם לא כן היכן יהיו הכלים דאף שהם נמצאים במשכן לאו משכן, ולפיכך טען לו דצריכים להקדים את משיחת המשכן לפני משיחת הכלים.

ועדיין צ"ע בדבריו, דאם כל הנדון להקדים במשיחה האם את המשכן או את הכלים, הנה כל העניין אינו נוגע רק לרגעים מועטים, וכי בזה שייך לומר את הטענה "מנהג עולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו וכי על מיעוט זמן כזה הדברים נאמרים? תו קשיא, הא דאיתא בירושלמי (שקלים פי"ד הל' ב') "ידשולחן ומנורה מעכבים במקדשי" וא"כ כל זמן שלא נמשחו הכלים בלאו אין המשכן מקודש ומה הרוויחו מה שמשחו את המשכן קודם?

ברם את זה אפשר ליישב בפשטות דכוונת הירושלמי שהכלים מעכבים בהקרבת הקרבנות, וכן הוא לשון הירושלי מעכבין בהקרבת הקרבנות, אבל אין לזה כל שייכות עם עצם קדושת המשכן עצמו דהמשכן קדוש אף בלי הכלים.

ועל כן טען בצלאל דצריכים למשוח את המשכן תחילה כדי שיהיה לו קדושת משכן ויוכל להכניס אליו את הכלים המקודשים, אבל בלא זה אף אם יבנה את המשכן לא יהיה לו רק שם של אהל ואינו ראוי להנחת הכלים ודו"ק.

(מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א)

(ב) הראשונים והגר"א בענין קו התאריך ו'נדידת היבשות'

שֶׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַה' (לה, ב)

כידוע יש מבוכה גדולה בקביעת מקומו של 'קו התאריך', שמשם מתחילים כל הימים, ונפק"מ לקביעת השבתות והמועדים בארצות מסוימות, והראשונים שהגיעו אלינו דבריהם בענין זה הם: הכוזרי (מאמר ב' סי' כ') בעה"מ (בסוגיית נולד קודם חצות, ר"ה דף ה' ע"ב מדפי הרי"ף) **הראב"ד** (בהשגתו על בעה"מ בספר כתוב שם) **ראב"ח הנשיא** (ספר העיבור מאמר א' שער י') והתוכן ר' **יצחק הישראלי** (יסוד עולם מאמר ב' פי"ז) ועוד כמה קדמונים שהובאו בתוך דבריהם.

ולפי פשטות לשונות הראשונים שלפנינו כולם מודים שהימים מתחילים מקצה המזרח, ונחלקו רק בטעם הדבר, לשיטת הכוזרי והבעה"מ עיקר תחילת הימים היא מארץ ישראל, אלא שכל רבע הכדור המזרחי נגרר אחרי א"י, ולשיטת ראב"ח הנשיא והיסוד עולם ועוד קדמונים

הושתת העולם, ומשם יורד השפע תמיד ומתחלק לכל הצדדים, **ועל כן זה הצד הוא העיקרי לכל הדברים, ועל פי זה נשער חצי העולם בחשוב ארץ ישראל לטבור העולם**, דהיינו עלינו של הגלגל, וירדו המעלות מכאן ומכאן עד תשלום האופק הכללי, פירוש בהבדיל הארץ כולה לשני אופקים, והאמת כי כל זה הוא בסוד העליון והתחתון שאין התחתון מקבל אלא מסוף העליון... ונמצא שבהגיע השמש אל נקודת המזרח הנה שם יצא הפנימיות הראוי לו... ומתלבש בשמש העובר דרך שם וזה מתלבש בו עד הגיע אל נקודת המערב שאז יסתלק ממנו, אך אותה הנקודה עצמה היא מזרח לאופק התחתון, והאמת כי שם יקבל השמש פנימיות אחר הראוי לאופק הב".

ומבואר מדבריו כדברי הגר"א והחזו"א שהצד העליון הוא הצד העיקרי בכדור הארץ ולכן זריחת השמש באופק העליון של הכדור קודמת לזריחתה באופק התחתון, ואמנם אין למדין הלכה מאגדה, אך מ"מ חזינן שדברי הגר"א והחזו"א הם דברי אלקים חיים ומתאימים לדברי קדשו של רבינו הרמח"ל בסתרי תורה.

"נדידת היבשות"

ולענ"ד יש להוסיף בזה עוד טעם לשבח, דהנה בדורות האחרונים נתפרסמה בעולם המדע השערה של כמה מדענים שבעבר היו כל היבשות יבשת אחת גדולה, ובמשך הזמן נפרדה היבשה לכמה חלקים, והחלקים נתרחקו זה מזה עד שנוצרו כמה יבשות נפרדות, ותיאוריה זו ידועה בשם 'נדידת היבשות', והוכיחו זאת המדענים מההתאמה המדוייקת שבין צורת קו הגבול המזרחי של יבשת אמריקה לבין צורת קו הגבול המערבי של אירופה ואפריקה, וכן מצאו התאמה בין רכסי הרים שבאפריקה ודרום אמריקה, והמדידות הראו שגם היום מתרחקת אמריקה מאירופה כל שנה בכ10 ס"מ, ותיאוריה זו נתקבלה ע"י הרבה מדענים.

ונראה שיש לתיאוריה זו סמך ממה שכתוב בתורה בבריאת העולם "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְקוּוּ הַיָּמִים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם **אֶל מְקוֹם אֶחָד** וַתִּרְאֶה הַיִּבְשֶׁת וַיְהִי כֵן", משמע שאז כל הימים היו ב"מקום אחד" גדול, ולא כמו היום שיש הרבה ימים מפוזרים סביב היבשות, וא"כ על כרחך שגם היבשה היתה רק אחת ולא כמה יבשות, וכן ממה שכתוב "ותראה הַיִּבְשֶׁת" משמע שהיתה אז רק יבשה אחת.

ואין להקשות על זה מן הכתוב "למקוה המים קרא ימים", משמע לכאורה שכבר אז היו כמה ימים כפי שהוא היום, דהא תנן בפרה פ"ח מ"ח ומקואות פ"ה מ"ד: "כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים, ר' יהודה אומר הים הגדול כמקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה", ופירש"י בשבת ק"ט ע"א: "שמעורבין בו מיני ימים הרבה שכל הנחלים הולכים אל הים", ובב"ר ה' ח': "ולמקוה המים קרא ימים א"ר יוסי ב"ר חלפתא **והלא ים אחד הוא** ומה ת"ל ימים אלא אינו דומה טעם דג העולה מעכו לעולה מצידון ולעולה מאספמיא". הרי שלדעת ר' יהודה ור' יוסי אין מפסוק זה כל ראייה שהיו בימי בראשית כמה ימים, כי כוונת הפסוק רק לים הגדול שהוא האוקיינוס.

וגם לדעת ר' מאיר שפסוק נאמר על כמה ימים, יש לומר שבא לרבות ימים שהיו בתוך היבשה כמו ים כנרת והים

דעת הגר"א כשיטת החזו"א

אמנם הנה בספר תוספות אהרן (להגאון הגדול בדורו מהר"ר אהרן אב"ד קראטינגא ופינסק, נלב"ע בשנת תר"א) בסוגיית נולד קודם חצות כתב: "ואע"פ שבספר נחמד ונעים בשער ששי ס' קס"א ראה לתמוה מכל זה גם לדעת היסוד עולם והרבה קדמונים שהביא שם שתחילת קריאת שם של כל יום ויום הוא מקצה המזרח, וכל תמיהותיו לפי דעת האחרונים שאמרו שנמצא ישוב גם נוכח כפות רגליו, אבל לפי מה שקבלנו משם הגאון רשכב"ה החסיד מוהר"א מוילנא נ"ע שבסוף ימיו הסכים שהעיקר כדעת הקדמונים בזה, ושעל חצי הכדור העליון בלבד עשו האחרונים כל הקפתם, לפי זה ודאי ניחא הכל לדעת היסוד עולם והקדמונים".

ומבואר מדבריו שדעת רבינו הגדול הגר"א ז"ל היא כדעת החזו"א שקו התאריך הוא בקצה המזרח, ובכל הספרים העוסקים בענין זה לא ראיתי שהדגישו את הידיעה הגדולה הזאת שכן דעת רבינו הגר"א, אף שהביאו מדברי התוספות אהרן באותו ענין, ויש שאף העתיקו את מה שכתב בשם הגר"א אך לא עמדו על המשמעות הגדולה של הדברים הללו (ואחד החולקים על החזו"א הביא את הדברים הללו בספרו ס' י"א אך שיבש לגמרי את משמעותם), ופלא שלא השגיחו בדברים כה מפורשים, ופשוט שכדאי הוא רבינו הגדול ז"ל להכריע על פיו לגמרי את השאלה החמורה הזאת שכה נתחבטו בה בדורות האחרונים.

ונימוקו של הגר"א היה "שעל חצי הכדור העליון בלבד עשו האחרונים כל הקפתם", דהיינו שהקובע לענין זה הוא רק חצי הכדור העליון שהוא עיקר הישוב, ולכן תחילת הימים היא מקצה המזרח ששם תחילתו של חצי הכדור העליון, וממילא דעת היסוד נכונה מאוד גם לפי המציאות שיש ישוב בכל הכדור, וכן נכונה מאוד לפ"ז דעת הכוזרי ובעה"מ שרק המזרח של החצי העליון נגרר אחרי ירושלים.

(ומה שכתב התוס' אהרן עשו "האחרונים" כל הקפתם פשוט שהוא ט"ס, ואולי צ"ל "הקדמונים", ולולי מיסתפינא נראה לענ"ד דצ"ל: "שעל חצי הכדור העליון בלבד עושין המאורות כל הקפתם").

והיינו כמ"ש החזו"א בקונטרס י"ח שעות אות ב': "כי שטח עליון של הארץ הוא עיקר הישוב משום שבאמצעו המקומות המקודשות ביותר א"י וירושלים, ובו תחילת הישוב בשעת בריאת העולם ובו ישב אדם הראשון, ולפיכך משמשים הרבה פעמים בשם מרכז הישוב על ירושלים, בבחינת מרכז שטח העליון ולא על מרכז הכדור, ועוד חשיבות מיוחדת מיחדים לו לשטח העליון וישוב התחתון בכלל איי הים יחשב". עכ"ל.

וכעין זה מצאתי בדברי רבינו הרמח"ל באדיר במרום (הובא בילקוט ידיעות האמת עמ' רעה- רעו) שכתב:

"והנה העולם הוא גלגלי, עד שאי אפשר להזכיר לא מזרח ולא מערב לא צפון ולא דרום לא מעלה ולא מטה בקביעות, כי משתנים כל הקצוות לפי המקום והיושבים במקום ההוא, אך האמת הוא שעליונו של עולם הוא הצד הזה שאנחנו בו, דהיינו צד ארץ ישראל, כי משם

ובגמרא (ברכות נה, א) דרשו: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם. שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא עשה משכן ארון וכלים. אמר לו שמא בצל אל היית וידעת".

והיינו שהקב"ה אמר למשה (שמות לא, ז): "אַתְּ אֱהָל מוֹעֵד וְאַתְּ הָאָרֶן לְעֵדוּת וְאַתְּ הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עָלָיו וְאַתְּ כָּל כְּלֵי הָאֱהָל", ואילו משה אמר לבצלאל (בפרשת תרומה) קודם את הארון והכלים ואחר כך את המשכן, ואילו בצלאל עמד מדעתו על סדר הציווי הנכון [וכמו שביארו התוס' שם].

והנה דברי הגמרא טעונים ביאור גדול, היאך יעלה על הדעת שמשה שינה מציווי ה', וכבר תמחו בזה המפרשים [ודברי השיטה מקובצת שעשה כן כדי לנסותו, אינם מיושבים כל הצורך, מפני מה דוקא בזה רצה לנסותו. וכן דברי המהרש"א שמשה חשב שאין הבדל בסדר העשייה, קצת דחוקים בלשון הגמרא, שמשמע שהיתה קפידה על סדר עשיית המשכן].

עוד תמחו הפני יהושע והצל"ח מה היתה טענת בצלאל להיכן אכניס את הכלים, והלא המשכן בכל מקרה הוקם רק בא' בניסן אף שבנייתו הסתיימה בכ"ה בכסלו, כמו שכתוב במדרש (שמות רבה נב, ב; פסיקתא רבתי ו) [והובא בטור (או"ח תרפד, א)], ואם כן בכל מקרה יצטרכו להכניס את הקרשים ואת הכלים לשומרם, ומה זה משנה את מה יעשו קודם. ויעויין שם במה שתירצו [ועויין עוד במרומי שדה (ברכות שם) שכתב: "ובביאור התורה הראינו לדעת דמכל מקום הקים בצלאל יריעות של שש, והכניס לתוכן הכלים עד שהקים משה את הקרשים ושאר דברים, ומיושב שפיר. וממילא כשהחל היריעות, יש לסיים כל עסק החצר, כדאיתא כיוצא בזה ביומא (לג, א) אליבא דאבא שאול"].

ב. ובשו"ת חתם סופר (או"ח קפח) כתב: "שמעתי ממורי הגאון החסיד שבכהונה [רבי נתן אדלר] זצ"ל וכו' על פי ש"ס שלהי ברכות (נה, א) דמשה רבינו ע"ה אמר עשה ארון תחלה ובצלאל אמר להיכן אכניסם, וקשה א"כ כיון שנגמרה מלאכת המשכן בכ"ה כסליו ואז נאמר לו באחד לחדש הראשון תקים את משכן העדות א"כ עדיין תקשי להיכן הכניסם עד ר"ח ניסן. וניחא ליה, דקודם שנמשחו לא היה קפידא היכן יכניסם באיזה אהל שירצה, אך כיון דמסתמא כסדר עשייתם כך היתה הקפידה על סדר משיחתם וא"כ אחר שנמשחו הארון קודם למשכן היכן יכניסו וההמשחה היתה בתחילת ימי מילואים ולא קשה מידי, ודפח"ח". והיינו שהנידון היה על סדר העשייה משום שבצלאל הבין שכך תהיה סדר משיחת הכלים. ויעויין עוד בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יד סימן סב) שביאר את דברי החתם סופר, ובמה שהאריך לבאר בדברי הגמרא. אמנם דברי החתם סופר מיישבים רק את הקושיה השניה, אבל הקושיה הראשונה במקומה עומדת.

עוד יש לדקדק שהנה במדרש (שמות רבה נ, א) איתא: "ויעש בצלאל את הארון, הדא הוא דכתיב (תהלים קיט,

השחור והים הכספי, אך האוקיינוס היה אז רק ים אחד גדול הסובב את כל היבשה.

ויש המשערים שפירוד היבשות אירע בדור הפלגה, וכך יתפרש הכתוב "כי בימיו נפלגה הארץ" כפשוטו ממש, שהארץ עצמה "נפלגה", דהיינו שהיבשת נתחלקה לכמה חלקים, ועשה זאת הקב"ה כדי להפריד לגמרי בין העמים, ולהפיצם על פני כל הארץ.

ולפ"ז נמצא שבזמן הבריאה באמת היתה יבשה רק בחצי הכדור העליון, וכאשר נמדוד את רוחב היבשות של ימינו ונחבר את כולם ליבשה אחת גדולה נראה שאינו רחוק מק"פ מעלות, ואפשר שבזמן הבריאה היה שיעור היבשה ק"פ מעלות בדיוק (ובמשך הדורות נשתנה מעט רוחב היבשות ע"י סחף, רעידות אדמה, הרי געש, שטפונות וכדו'), ולפ"ז יתפרשו כפשוטם דברי חז"ל שירושלים היא טבור הארץ, כי כן היה בעת הבריאה, וברור שגם אחר נדידת היבשות נותרה חשיבות המרכז לירושלים.

ואם כנים הדברים האלה נמצא כי אמת וצדק אמרי פיהו של ראב"ח הנשיא שבעת הבריאה האירה השמש על פני כל הארץ בשוה, וגם טעמו של היסוד עולם נכון מאוד, כי אז בששת ימי בראשית אכן התחיל סיבוב הימים מקצה המזרח, וממילא שם הוא מקום תחילת מנין הימים לעולם ועד, וכן נכון מאוד טעמו של הכוזרי שרק רבע הכדור המזרחי נגרר אחרי ירושלים, כי בזמן הבריאה אכן לא היתה שום יבשה משם ואילך.

סיכום:

שיטת כל הקדמונים שהימים מתחילים מקצה המזרח שרירה וקיימת גם אחרי גילוי אמריקה, וכן הכריע רבינו הגר"א בסוף ימיו.

טעם הדבר נתבאר ע"פ החזו"א והרמח"ל שעיקר הישוב הוא בחצי הכדור העליון.

ועוד נתבאר בס"ד טעם חדש ונפלא ע"פ תיאוריית 'נדידת היבשות', שלפיה בזמן הבריאה באמת היתה רק יבשה אחת גדולה בחצי הכדור העליון, שתחילתה היתה בקצה המזרח, ושם החלו ימי בראשית.

(כמובן שעדיין לא התחלתי להקיף את כל הפולמוס הגדול שהתחולל בענין זה בדורות האחרונים, ועוד חזון למועד בע"ה).

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה

(מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

ג) בענין סדר בניית המשכן באמירת משה

לבצלאל

א כתוב בפרשת השבוע (שמות לה, ל – לא): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יי בְּשֵׁם בְּצֻלָּל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה. וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻמָּה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה".

מהנאון בעל "גינת אגוז" שליט"א

(ד) כלי מזבח הזהב

את השלחן ואת בדיו ואת כל כליו וגו' ואת מגרת המאור ואת כליה וגו' ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן המשחה וגו' את מזבח העלה וגו' את בדיו ואת כל כליו (לה, יג – טז)

יש לדקדק דקדוק גדול ומה שלא נזכר במזבח הזהב את כליו, כמו בשאר כלי המשכן.

ועוד צ"ב, בסדר הנזכר להלן לט, לח "ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים" דלכאוי היה ראוי לסמוך את קטורת הסמים אל ריש הפסוק למזבח הזהב.

והנה ראיתי בספר מעשה יוה"כ (סי' א) שעמד בדקדוק נפלא, דבפרשת תרומה נאמר שכל כלי מזבח החיצון יעשו מנחושת "ועשית סירותיו לדשני וגו' לכל כליו תעשה נחושת" ובין הכלים שנמנו שם נזכרה גם המחטה, ופירש"י, שהיא המחטה שחותין בה גחלים לקטורת, וצריך תלמוד דלכאורה יותר היה מסתבר לומר שמחטה זו שחותין בה גחלים לתתם על המזבח הפנימי תהיה מכלל כלי מזבח הפנימי שהרי היא כלי שרת לגחלים דקטורת, [וכלי מזבח הפנימי מצופין זהב כדאי בברייתא מס' מדות, ובילקוט שמעוני פ' פקודי תכד. עיי' להלן בשלהי הדברים].

ועיי"ש שהאריך והסיק בזה דברים נפלאים כדלהלן, דאע"פ שמטרת החתיה ותכליתה היא להכניס גחלים למזבח הפנימי מ"מ עיקר תדמישה של המחטה בחתיית הגחלים היא והחתיה עצמה הרי היא מעבודות מזבח החיצון, וגדרן של דברים כך הוא, דהנה הדין אש של מזבח הקטורת שדינו להיות מאש שניטלה במזבח החיצון, לא נזכר בפרשת הקטורת, ורק בפרשת מזבח החיצון מהנאמר "ואש המזבח

קל) פתח דברך יאיר מבין פתיים, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא עולמו היה כולו מים במים שנאמר (בראשית א, ב) וחושך על פני תהום, רבי יהודה ורבי נחמיה, רבי יהודה אמר האור ברא תחלה ואח"כ העולם, משל למלך שבקש לבנות פלטין והיה המקום אפל מה עשה הדליק נרות ופנסין לידע היאך הוא קובע דימוסים, כך האור נבראת תחלה, ורבי נחמיה אמר העולם נברא תחלה משל למלך שבנה פלטין ועטרו בנרות, שאל רבי שמעון בן יהוצדק את רבי שמואל בר נחמן אמר לו בשביל ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה מהיכן נבראת האורה אמר נתעטף הקדוש ברוך הוא בשלמה והבהיק העולם מזיו מראשו ועד סופו כמו שכתוב (תהלים קד, ב) עוטה אור כשלמה ואח"כ נוטה שמים כיריעה, לפיכך פתח דברך יאיר, ממנו למדו הצדיקים כשהיו מתחילין בדבר היו פותחין באורה אתה מוצא בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה שיעשה את המשכן אמר בצלאל ובמה אפתח תחלה פתח בארון שנאמר ועשו ארון. ומבואר שם שבצלאל פתח בארון ולא במשכן עצמו, ויעויין בהגהות הרש"ש שם שכתב להשוות את דברי המדרש והגמרא, ולא הבנתי כוונתו [ויעויין שם ביפה תואר]. וצריך ביאור, מה נקודת הענין האם מתחילים בארון או במשכן או בכלים. ומה הדמיון למלך שבנה פלטין.

ג. והנראה לומר על פי דברי רבינו הגר"א (ביאורי אגדות שם, דף ל, א אות ז) שכתב: "חס ושלום שיהפוך משה רבינו ע"ה דברי אלהים חיים, ועוד שהרי צוה ה' לו בפרשת תרומה בצוואה ארון וכלים ומשכן, אלא שהתכלית הוא קודם במחשבה שהוא התורה ואחרון במעשה וכו', ולכן סידר לו השם יתברך בלימוד – הארון וכלים קודם, אבל כוונת ה' שיעשה בצלאל להיפוך, וכמו שכתוב בפרשת ויקהל במעשה, ומשה אמר דברי ה' ובצלאל הבין הכוונה, וזהו שאמר בצל אל, שהצל הוא כחותם להיפך מראה להיפך וכו', ומשה רצה לפרש להם אחר כך להיפך לחבר תורה שבכתב ובעל פה, התורה ומעשה, שלכן כתובים הצוואה והמעשה בתורה כפול, אלא שבצלאל הבין מעצמו וזכה שתאמר על ידו".

ועל פי דבריו מבואר מפני מה מעשה המשכן נכתב בתורה פעמיים, בפרשת תרומה ובפרשת ויקהל, לפי שבפרשת תרומה נכתב מעשה המשכן כסדר המחשבה, ובפרשת ויקהל כפי סדר המעשה. ובזה מבוארת גם כן כוונת המדרש שמדמה את מעשה המשכן לבניית פלטין וקביעת אורות, משום שאף שכוונת המלך היתה בניית הפלטין, אך לשם כך צריך לשים פנסים ואורות לראות היכן לבנות, ואף כאן הוצרכו לבנות בסדר שונה מכפי שצריך להיות על פי מחשבת הענין.

והשתא אפשר לומר במחלוקת הרמב"ם (בית הבחירה א, א; ספר המצוות עשה כ) והרמב"ן (עשה לג) הידועה מה החלק העיקרי במשכן, שדעת הרמב"ם היא הקרבת הקרבנות, ולפי הרמב"ן זהו הארון והכפורת [ויעויין באור החיים (שמות כה, ח) מה שכתב בזה], שבאמת שני החלקים שייכים במשכן, אלא שהרמב"ם מתייחס לחלק של המעשה, והרמב"ן מתייחס לחלק של המחשבה.

ולכינוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני ומכאן אמרו משה תיקן להם לישראל שיהוד ורשין בענייניו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה הקב"ה מעלה עליכם כאלו המלכתם אותי בעולמי שנאמר ואתם עדי נאום ה' ואני אל וכן דוד הוא אומר בשרתי צדק בקהל רב וכי מה בשורה היו ישראל צריכין בימי דוד והלא כל ימיו של דוד מעין דוגמא של משיח היה אלא פותח ודורש לפניכם דברי תורה שלא שמעה אוזן. (מדרש אבכיר, מדרש הגדול).

(ב) הוצרכה פרשה זו להיות בקהילה להקהילם ולהזהירם על השבת ולצוותם על הכנת המשכן לפי שהנדבה הזו היתה לאנשים ולנשים שנאמר ויבואו האנשים על הנשים לכך נאמר ויקהל משה. (לקח טוב).

(ג) הוצרכה פרשה זו להיות בקהילה להקהילם ולהזהירם על השבת כי יותר מן השבת אין חומרא לא מועדים ולא דבר אחר. (מדרש אגדה).

(ד) כי במתן תורה נאמר ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד שהיו כולם שלמים מותאמים באחדות גמורה מצד הקדושה שהוא מקום היחוד וע"י העגל חזרו למקום הפירוד וקיצצו בנטיעות וכמ"ש גבי יעקב כתוב שבעים נפש ובעשו כתיב שם נפשות... וכיון שבא להזהירם על מעשה המשכן לכפר על עון העגל הוצרך להקהילם באחדות אחת להשיבם אל הענין שהיו בו במעמד הנבחר... (אוצר חיים בשם ארץ חמדה).

(ה) מפני שהמשכן היה כפרה על חטא העגל ושם נאמר ויקהל העם על אהרן וכו' ובא ויקהל לכפר על ויקהל... ובזה מובן גם מה שנאמר כאן אלה הדברים כי בזה בא לכפר על מה שנאמר בחטא העגל אלה אלהיך ישראל... (אוצר חיים בשם אמרי שפר).

לא תבערו אש ככל משבתיכם ביום השבת. (פל"ה, פ"ג).

שאלה: מנין נלמד ל"ט מלאכות מהמשכן.

תשובה: (א) אמרו חז"ל אבות מלאכות מ' חסר אחת מנין לאבות מלאכות מן התורה ר' שמואל בר נחמן בשם רבי יהונתן כנגד מ' חסר אחת מלאכה שכתוב בתורה בעון קומי ר' אחא כל הן דכתיב מלאכות שתיים א"ר שייך אשגרת עיינה דרבי אחא בכל אורייתא ולא אשכח כתיב דא מילתא בעיא דא מילתא ויבוא הביתה לעשות מלאכתו מנהון ויכלא להים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה מנהון תני רשב"י ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה הרי זה בא להשלים מ' חסר אחת מלאכות שכתוב בתורה רבי יוסי בי רבי בון בשם רב שמואל בר נחמני כנגד ארבעים חסר אחת פעם שכתוב במשכן עבודה ומלאכה א"ר יוסי בן חנינא זה הדבר אין כתיב כאן אלא אלה הדברים דברי דברי דברים מיכן לאבות ולתולדות רבי חנינא דצפורין בשם ר' אבהו אל"ף חד למ"ד תלתין ה"א חמשה דבר חד ודברים תרין מיכן לארבעים חסר אחת מלאכות שכתוב בתורה רבנן דקיסרין אמרין מן אתרה לא חסרה כלום אל"ף חד למ"ד תלתין ח' תמניא לא מתמנעין רבנן דרשין בין ה"א לחי"ת. (ירושלמי שבת פ"ז ה"ב).

(ב) הרי הן ל"ט ציווין כנגד ל"ט אבות מלאכות שנאסרו בשבת ומנין שעל כל אלו נצטוו וכו' הרי אלו ל"ט ציווים שמע משה מפי קודש וכמותו צוה משה את ישראל לא הוסיף ולא גרע ועליו הוא אומר בכל ביתי נאמן הוא שלא הוסיף ולא גרע בעשית המשכן עד

תוקד בו", וי"ל דלא רק שנאמר מקום ליצירת האש והגחלים, אלא זהו כל דינו של אש הקטורת שיחול בו שם אש המערכה, ואין הקטורת נקטרת אלא על אש המערכה של מזבח החיצון, ורק דמקום ההקטרה הוא בפנים, ומשו"ה מקומו של דין זה בפרשת המערכה, שזהו כל דינו ומצוותו שתיהיה אש המערכה במזבח החיצון להקטיר עליו קטורת, וא"כ י"ל שכל עבודת האש, ואף החתיה להקטרת הקטורת מכבודת המערכה של מזבח החיצון הוא ומשו"ה נחשבת המחיתה לכלי שרת של מזבח החיצון.

ומה שזכר בברייתא הנ"ל שיהיו כלי מזבח הפנימי מצופין זהב, צ"ל דכך קיבלו חז"ל, אך לא היה זה מעיקר דינם בתורת כלי מזבח הזהב. עכתו"ד.

אשר לפי האמור בדבריו לענין המחיתה, יש להעמיד זאת על כל כלי המזבח הפנימי שהיו בכלל כלי המערכה של מזבח החיצון, אשר הקטורת עיקר ענינה הוא להיות על אש המערכה דמזבח החיצון.

ובזה יתיישב הערה הנ"ל מה שלא נסמך קטורת הסמים אלא מזבח הזהב, ונכתב בהמשך פסוק זה, והיינו טעמא, דהפסוק שלאחריו עוסק במזבח הנחשת, ואמנם אינו סמוך לו ממש, שהוזכר מסך פתח האהל בינתיים.

(ה) שו"ת על הפרשה.

מאת: הרב שר שלום עפג'ין הלוי מח"ס סדרת דובר שלום.

פרשת ויקהל.

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וכו' וביום השביעי יקהל לקם קדש שבת שבתון. (פל"ה פ"א וב').

שאלה: מדוע תיבת ויקהל איננה מתחילת התורה ועד סופה רק בפרשתינו.

תשובה: (א) רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בו פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקב"ה עשה לך קהילות גדולות וד(ו)רוש לפניהם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת

ג) דבר אחר: כנגד עבודת המשכן וכנגד ל"ט פעמים שנזכר שבת בתורה צא וחשוב כי אף שבת שבתון שנאמר במועדים בכלל, א. אכלוהו היום כי שבת היום לה', ב. וביום השביעי שבת לא יהיה בו, ג. ויום השביעי שבת לה' אלהיך, ד. שבת היא לה' בכל מושבותיכם, ה. ויום השביעי שבת לה', ו. ראו כי ה' נתן לכם השבת, ז. זכור את יום השבת לקדשו, ח. על כן בירך ה' את יום השבת, ט. ושמרתם את השבת, י. כל העושה מלאכה ביום השבת, י"א. ושמרו בני ישראל את השבת, י"ב. לעשות את השבת לדורותם, י"ג. לא תבערו אש וגו' ביום השבת, י"ד, ט"ו. ביום השבת ביום השבת יערכנו, ט"ז. מקושש עצים ביום השבת, י"ז. וביום השבת שני כבשים, י"ח. שמור את יום השבת לקדשו, י"ט. על כן צוך וגו' לעשות את יום השבת, כ', כ"א. שבתון שבת קודש לה' מחר, כ"ב, כ"ג. עולת שבת בשבתו, כ"ד. אך את שבתותי תשמרו, כ"ה, כ"ו. את שבתותי תשמרו, כ"ז, כ"ח. שבת שבתון, כ"ט, ל'. שבת שבתון, ל"א, ל"ב. שבת שבתון, ל"ג, ל"ד. שבת שבתון, ל"ה, ל"ו. שבת שבתון, ל"ז. שבתון, ל"ח. ביום הראשון שבתון, ל"ט. וביום השמיני שבתון, (שם).

וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנְּשִׁים. (פל"ה, פכ"ב).

שאלה: מה זכו הנשים בשל זריזותם לתרום למלאכת המשכן.

תשובה: ויבואו האנשים על הנשים, וכו' דבר אחר מלמד שהיו הנשים מקדימין לאנשים לפיכך זכו נשים של אותו הדור יתר מן האנשים שאלו נכנסו לארץ ואלו לא נכנסו. (מדרש הגדול).

וְכָל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִפְנֵי אֶתְנָה בְּחֻקְמָה טוֹו אֶת הָעֲזִים. (פל"ה, פכ"ו).

שאלה: על מי דיבר הכתוב.

תשובה: ברז"ל איתא זו עזובה אשת כלב (תרגום דה"א ב' י"ח). והיא מרים [כמבואר בסוטה ד"ב ע"א ועיי"ש בתרגום וצע"ק] (טעמא דקרא – למכסה עתיק עמ' כ"א).

וַיַּעַשׂ אֶת שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת קִטְרֵת הַסַּמִּים טְהוֹר. (פל"ו, פכ"ט).

שאלה: טהור מכלל דמקבל טומאה וכי אוכל היא הקטורת.

תשובה: אמרו חז"ל מפני חיבת הקודש אפילו האש והעצים והקטורת מקבלין טומאה. (מדרש הגדול).

כאן א. את המשכן זה שנאמר ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש, ב. את אהלו זה שנאמר ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן, ג. ואת מכסהו זה שנאמר ועשית מכסה לאהל, ד. את מכסיו זה שנאמר ועשית חמשים קרסי זהב, ה. ועשית קרסי נחשת חמשים, ו. ואת קרשיו זה שנאמר ועשית את הקרשים למשכן, ז. את בריחיו שנאמר ועשית בריחים עצי שיטים, ח. את עמודיו זה שנאמר ונתתה אתה על ארבעה עמודי שיטים, ט. ועשית למסך חמשה עמודי שיטים, י. ואת אדניו זה שנאמר וארבעים אדני כסף תעשה, י"א. את הארון זה שנאמר ועשו ארון עצי שיטים, י"ב. ואת בדיו זה שנאמר ועשית בדי עצי שיטים, י"ג. את הכפורת זה שנאמר ועשית כפורת זהב טהור, י"ד. ואת פרוכת המסך זה שנאמר ועשית פרוכת, ט"ו. את השולחן זה שנאמר ועשית שולחן, ט"ז. ואת בדיו זה שנאמר ועשית את הבדים עצי שיטים, י"ז. ואת כל כליו זה שנאמר [ועשית קערותיו וכפותיו וגו' והכונה] ויעש את הכלים אשר על השולחן, י"ח. ואת לחם הפנים זה שנאמר ונתת על השולחן לחם פנים, י"ט. ואת מנורת המאור ואת כליה ואת נרותיה זה שנאמר ועשית מנורת זהב טהור, כ. ועשית את נרותיה שבעה וגו' ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור, כ"א. ואת שמן המאור זה שנאמר ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, כ"ב. ואת מזבח הקטורת זה שנאמר ועשית מזבח מקטר קטורת, כ"ג. ואת בדיו זה שנאמר ועשית את הבדים עצי שיטים, כ"ד. ואת שמן המשחה זה שנאמר ועשית אותו שמן משחת קודש, כ"ה. ואת קטורת הסמים זה שנאמר ועשית אותה קטורת, כ"ו. ואת מסך הפתח זה שנאמר ועשית מסך לפתח האוהל, כ"ז. את מזבח העולה זה שנאמר ועשית את המזבח עצי שיטים, כ"ח. ואת מכבר הנחושת זה שנאמר ועשית לו מכבר, כ"ט. את בדיו זה שנאמר ועשית בדים למזבח, ל. ואת כל כליו זה שנאמר לכל כליו תעשה נחושת, ל"א. את הכיור ואת כנו זה שנאמר ועשית כיור נחושת וכנו נחושת, ל"ב. את קלעי החצר זה שנאמר ועשית את חצר המשכן, ל"ג. את עמודיו זה שנאמר ועמודיו עשרים וגו' ואומר ולשער החצר מסך וגו' עמודיהם ארבעה, ל"ד. ואת אדניה זה שנאמר ואדניהם עשרים וגו', ל"ה. ואת מסך שער החצר זה שנאמר ולשער החצר מסך, ל"ו. את יתדות המשכן, ל"ז. ואת יתדות החצר זה שנאמר וכל יתדותיו וכל יתדות החצר, ל"ח. ואת מיתריהם זה שנאמר לכל כלי המשכן בכל עבודתו, ל"ט. את בגדי השרד זה שנאמר ועשית בגדי קודש וגו' הרי אלו תשעה ושלשים ציונים שמע משה מפי קודש וכמותן ציוה משה את ישראל לא הוסיף ולא גרע ועליו הוא אומר בכל ביתי נאמן הוא שלא הוסיף ולא גרע במלאכת המשכן. (מדרש הגדול).

נחשבה"ה – הגאון מורנו רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל – לפיכך הרבה להם תורה ומצוות

וְהַנְּשָׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמַּלְאִים לְאִפּוֹד וְלַחֹשֶׁן. וברש"י, והנשאים הביאו, א"ר נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר (שמות לו), והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו את אבני השהם וגו' לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה, ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאים כתיב.

וצריך להבין איזה פגם הוא לומר מה שהציבור מחסרים אנו נותנים. והלא יש בזה מעלה גדולה, בכך שהם אלו הדואגים שבל יחסר המזג, וקיבלו עליהם שכל מה שהציבור מחסרין, הם נותנים. ויתכן שעיקר התביעה עליהם, שהיה

כאן ענין מסוים של עצלות, במה שהם מתכוונים לתת בסוף לפי מה שחבר. וכך הלשון מורה לכאורה, לפי שנתעצלו, משמע שזאת היתה הטענה עליהם.

והנה י"ל עוד, שהיתה תביעה נוספת עליהם בעצם מה שאמרו, מה שהציבור מחסרים אנו נותנים, כי יש לנו לדעת ולהבין, שעיקר המטרה של הנדבה למשכן הוא, שיתנדב כל אחד ויקריב משל עצמו עבור המשכן, ולא מחמת שהמשכן חסר את נדבתו חס ושלום, אלא מחמת שהוא הצורך שלו לנדב מעצמו, וגם אם לבסוף ישאר מיותר, עדיין תהיה תועלת בשבילו מהנדיבות, שאין התכלית מה שיש למשכן רק מה שמחסר מעצמו עבור המשכן והשראת השכינה. ונמצא לפי זה שלא היה להם כלל להמתין ולראות מה שהציבור מחסרין כדי ליתן, אלא להקדים וליתן כל זמן שניתן עדיין להתנדב עבור המשכן, ובכך מראין כבוד השכינה, שכל אחד רוצה לזכות ולהקדים וליתן. וזה גופא רמזו חז"ל במה שאמרו, ולפי שנתעצלו מתחלה, והיינו שאין הכוונה, עצלות במובן הפשוט, אלא שהאיחור הזה היתה בו עצלות מסוימת ביחס לזריזות המתבקשת, שהיה להם להקדים כדי להראות כמה חשוב להם לזכות ליטול חלק חשוב בנידבת המשכן.

והנה חז"ל גילו לנו שלכן אחר כך הקדימו הנשיאים לתת להנכות המזבח, והיינו שהנשיאים למדו והשיגו, שהעיקר הוא לחפש יותר ויותר להקריב מעצמו, ולכן חידשו מעצמם נדבה שכלל לא נתבקשו, והפיץ ד' בידם הצליח, שזכו להוראת שעה ולהטאת נחשון, ע"י זכאים דף ט' ע"ב, וזהו באמת כל עבודת האדם לחפש לעלות למעלה, ולא להסתפק במועט, וזהו אורה חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה, כי האדם צריך לחפש לעלות תמיד למעלה.

והנה כתיב, כל אשר תמצא לעשות בכוחך עשה, ויש ללמוד מזה שהאדם צריך לחפש לעשות כל מה שבכוחו וכל המרובה משובח.

והנה גם בתורה ובעמל התורה הוא כן, וכתיב, ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. כי צריך לחפש להיות חכם לב, וחכם לב היינו הרצון, וכאשר האדם שואף לרוחניות הרי הוא מנסה להשקיע יותר ויותר, וזהו עשה רצונך כרצונו, שצריך להיות מבקש ולרצות יותר ויותר, ורבינו יונה כתב, ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפיק רצון מד'. וזהו ע"י שמחפש יותר ויותר. על דרך אובה כסף לא ישבע כסף, שאמרו זאת חז"ל על משה רבינו, שאהב את המצוות, במסכת מכות.

והיסוד צריך להיות להכין את עצמו ואת לבו. וכשנגשים ללמוד תורה, לחפש כמה שיותר ללמוד, וכמה שיותר עמל ויגיעה. ואם אינו מכין עצמו רק עושה ממילא מה שמזדמן, הרי חסר לו היסוד של הרצון והכמת הלב, ודדא חסר מה קני.

ואם אמנם טבע האדם להיות עצל, זה רק הטבע, זה אינו האדם בעצמו, רק זהו מה שיש לו אתה המלחמה, והיינו שזהו השדה שניתן לו לעבד, ואם אינו מעבד לא יצא לו פירות, ובפרט אם אינו חכם לב לא יזכה לחכמה, וכבר כתב הרמב"ם, הרוצה לזכות לכתרה של תורה יזהר בכל לילותיו וכו'.

והנה אם אדם מרגיש רפיון ידע שזהו הנסיון שניתן לו כדי שילחם בו, ואם יזכה וילחם יכול להצליח הרבה, והלומד מעוני סופו ללמוד מעושר.

והנה אמרו חז"ל, אם פגע בך מנוול זה, משכחו לבית המדרש. ודקדק הסבא מקלם ז"ל, מדלא אמר משכחו לדברי תורה, רק משכחו לבית המדרש, משמע שכדי להנצל מן המנוול אין די בדברי תורה, רק צריך דרישה, על דרך, דרשו ד' ועוזו, והיינו דהמעלה הגדולה היא מה שמבקש ורוצה הדברי תורה. והסבא זצ"ל למד מזה שזהו הצירוף והשילוב של תורה ומוסר. כי באמת כח הדרישה של תורה הוא אך ורק על ידי היסוד המוסרי, וזהו על ידי ההתבוננות שידע מה שהוא עושה, שאם יודע מה שעושה הרי הוא פועל ביעילות יותר.

וראיתי בפנקס מורי ורבי הגר"ש זצ"ל, שכתב כך, ויקחו לי – שאם יודעים שהוא לי, הרי האפשרויות הן אחרות. והן הן הדברים.

וזהו סוד הברכה היהודית המפורסמת – תזכו למצוות – כי המצוות הן זכות, וצריך זכויות כדי להשיגן.

קחו מאתכם – העיקר הוא ההקרבה וההתמסרות

והנה בפירוש שיר השירים להגר"א תירץ קושית הטור בפרשת אמור, ובהיבורו טור אורה חיים סי' תרכ"ה, למה צינתה התורה לעשות חג הסוכות בתשרי ולא בניסן, שהרי ענני כבוד התחילו ביציאת מצרים וזה הי' בניסן, והטור תירץ משום שלא הי' ניכר שעושים זאת לשם מצוה, דאולי עושין סוכות בשביל החום, וע"כ צינתה התורה לעשות דוקא בזמן שמתחיל הקור שאז האנשים נכנסים לבתיהם, ונראה מזה שהסוכה נעשית לשם מצוה. עכ"ד הטור.

והגר"א בפירושו לשיר השירים פ"א פ"ד תירץ באופן אחר, ויסודו, דאף שענני כבוד התחילו מניסן, אבל בחטא העגל פסקו, ושוב חזרו בתחילת עשית המשכן, ומשה ירד ביוה"כ ובמחרת יום הכיפורים, ויקהל משה וציוה על מלאכת המשכן, וזה הי' ביי"א תשרי, וכתוב והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר ב' ימים הרי י"ג תשרי, ובי"ד תשרי נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ובמשקל, ובט"ו התחילו לעשות, ואז חזרו ענני כבוד, ולכך אנו עושין סוכות בט"ז בתשרי. עכ"ד הגר"א שם.

וצריך להבין לפי"ז מדוע הקשה כן הטור, ודוחק לומר דהטור ס"ל דציווי עשית המשכן היה קודם מתן תורה.

וי"ל דאף שענני הכבוד נסתלקו ושוב חזרו, אבל מכיון שתחילתם הי' בניסן הרי הזמן העקרי הוא בניסן. ואמנם בדברי הגר"א יש לפרש ג"כ דברי הטור, במאי דקשיא, דלכאורה אף שהי' מקום לטעות שעושין סוכות כשביל החום, וע"כ ציותה התורה לעשות בזמן תשרי, אמנם מהי הקביעות המסוימת של ט"ז בתשרי, וי"ל דהוא עפ"י מש"כ הגר"א, וא"ש. אמנם דלפי"ז צ"ב בדעת הגר"א שתירץ כן, והלא י"ל דאף שנסתלקו ושוב חזרו, מ"מ הי' צריך לקבוע הזמן לפי ההתחלה ממש, שאז נתחדש ענין ענני הכבוד.

וי"ל דהגר"א ס"ל דהא דסוכה היא זכר לענני הכבוד, אין זה בשביל עצם הענני כבוד, שהרי לא מצינו שהתורה ציותה לעשות זכר למן ובאר, ומדוע בדוקא ציותה לעשות זכר לענני הכבוד, אלא י"ל שהזכר הוא לנס של קבלת התשובה, שאף שנסתלקו הענני הכבוד, והי' זה עבור החטא, מ"מ קבל הקב"ה תשובת ישראל והחזיר להם הענני כבוד. וזהו עיקר תירוץ הגר"א דסוכות זכר לענני כבוד, היינו לענני כבוד של התשובה. ודו"ק היטב.

ובזה יש לישב קושית התוס' בערבי פסחים, שהקשו מדוע נשים אין חיבות במצות סוכה מטעם שאף הן היו באותו הנס, ותירצו תוס' דרך במצוות דרבנן מצינו שעל ידי שאף הן היו באותו נס, מתחייבות אף הנשים, אבל במצוות דאורייתא לא מצינו כן. אולם בתוס' ריש מגילה דף ד' ע"א מבואר דישנה שיטה דאף בדאורייתא שייך זה, והדרא קושיא לדוכתה.

וי"ל עפ"י"ז דאיתא בפוסקים שנשים אסורות בעשית מלאכה בראש חדש מפני שלא הטאו בעגל ע"כ ניתן להם ראש חדש לאסור בעשית מלאכה. וכבר פירשו דמה שניתן להם דוקא ראש חדש, זהו משום שהי' אפשר לחשוב שמה שלא נתנו התכשיטים הי' זה מפני שאהבו התכשיטים ולא משום שלא רצו להשתתף בעגל, אולם אחר שבשביל המשכן נתנו התכשיטים, אגלאי מילתא למפרע שאין להם חלק כלל בחטא העגל, וע"כ ניתן להם ראש חדש ליו"ט.

ומעתה י"ל דמאחר דנשים לא הי' להם חלק בחטא העגל, א"כ לא היו צריכים ענני הכבוד להסתלק בעמים של נשים, ורק חטאם של האנשים גרם לכך, ונמצא שכאשר חזרו ענני הכבוד, אצל הנשים לא הי' זה בגדר נס מיוחד של תשובה, וא"כ נמצא דלא היו הנשים באותו הנס. וע"כ אין חיבות במצות סוכה.

ומה שהקשו כן התוס' בערבי פסחים, זהו משום דס"ל כדעת הטור, דדהזכר לענני הכבוד היינו ענני הכבוד עצמם, ולא מה שחזרו ע"י התשובה, וע"כ שפיר הקשו דלתחייבו הנשים משום שאף הן היו באותו הנס דענני הכבוד. ודו"ק היטב.

והנה יש להתבונן במה שמבואר מדברי הגר"א שע"י עשית המשכן חזרו ענני הכבוד, דלכאורה הי' צריך להיות שע"י המשכן יחזרו ענני הכבוד, ולמה הי' סגי בעשית המשכן, אמנם י"ל דעיקר הענין הי' העשי' וההתנדבות למשכן, ולא הי' המשכן העיקר רק הזדבחה וההתמסרות, והיינו מה שהקריבו עם ישראל מעצמם, וויתרו על כסף וזהב ותכשיטין, על ידי זה בלבד נעשה השראת השכינה.

והנה מצינו שאמרו החכמים למשה רבינו, מרבים העם להביא מידי העבודה למלאכה לעשות אותה. ולכאורה מה כל כך גרוע שיביאו קצת יותר, אמנם יש לומר דיש כאן ענין עמוק מאד. כי הי' צריך לנדב עבור עשית רצון ד', ולא להוסיף שום דבר, להראות שהצלחנו לעשות כך וכך, שעם ישראל יראה שהוא יכול להרים משכן יפה, וזה לא עשית רצון ד', רק נכנס בזה רצון עצמי, וזה כבר פגם ולא יכול לצאת מזה השראת השכינה. ועל כן הי' צריך להיות שלא יביאו שום דבר מיותר.

ועומק הענין הוא, שיסוד המשכן הוא הקרבה, והקרבה נקרא רק כאשר עושה למען הקב"ה, ולא כאשר עושה למען הראות עושר כבוד מלכותו ויקר תפארת גדולתו, וי"ל שזה מה שרצה אחשוורוש להראות, שהוא יכול להרים ארמון וכסא מלכות יותר מעם ישראל, אולם הוא לא הבין, שלא בזה הענין, וזה באמת י"ל שהי' פגם כלשהו בדבר הנשיאים, שהם אמרו שיתנו מה שחסר, כי לא הענין לתת מה שחסר, וממ"נ אם באמת חסר הקב"ה לא דורש, וזהו קחו מאתכם תרומה, ומאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, וכבר עמדו מדוע כתיב לשון קחו ויקחו ולא תנו, רק הענין לקחת מעצמנו ולהקריב עבור הקב"ה, ואם הקב"ה ציוה עכשיו, לא מחכים לראות מה חסר ולתת אותו, כי לראות מה חסר זה בגדר של נתינה בשביל להרים ולהצליח בהקמת המשכן, וזה לא הי' הענין, וע"כ היו דברים שלא הי' אפשר לעשות כמו המנורה, ומשה עשה אשר הוא יכול, כי הקב"ה רצה להראות שהעיקר הוא שאתה תקריב מעצמך לרצון

ד', ולא העיקר שתצליח להקים משכן, ובאמת כידוע שגם ההקמה לא צלחה בידי משה, עד שהקב"ה סיע בעדו, כי זה העיקר שהאדם יעשה ולא שהאדם יצליח לעשות, והעיקר הוא המסירות.

ודבר זה למדנו לא רק מעם ישראל רק גם מהחכמים, וגם ממושה רבינו. שלא הסכימו שיהי' עודף, ולכאורה מה רע שיתנו קצת יותר, ואפילו הרבה יותר. אולי שיבנו עוד אגף ועוד משרד וחדר קבלת קהל וכו' וכן על זה הדרך. אולם זה הענין שהעיקר הוא מה שהאדם מקריב עבור רצון ד', ולא להראות מה שהוא יכול להצליח, ולכן מצינו שאחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים.

ומצינו במראות הצובאות אשר צבאו, ועי'זו זכו למי סוטה שיכול לטהר אשה לבעלה. וכבר עמד בזה הגר"ח"ש זצוק"ל עד כמה כוח האדם גדול שיכול לקחת מראות הצובאות ולהפוך אותם לדבר שמחולל נסים. וי"ל דזהו ע"י שנדבק בהקב"ה, אמנם התנאי הוא במה שעושה אך ורק למען רצון ד'. ועל זה בנוישער יחוד המעשה לרבינו בעל החובות הלבבות, ודו"ק היטב.

מתוך ההפיכה

פרק ק"א "הפיתיון והחזיון"

סקירה קצרה:

צוות החוקרים מניחים לפני חיים שלום תמונה מעולה בה הוא נראה לבוש במדי הצבא עטור בדרגות סגן כשהוא מהלך עם ראש המטה רא"ל יגאל ידן ועוד מספר מפקדים בכירים, התמונה מראה בבירור כי חיים שלום מולי שירת בצבא, החוקרים סוקרים אותו היטב לראות איך הוא מגיב.

ברגע הראשון חיים שלום בהלם גמור, הוא לא שיער לעצמו שיגיעו לתמונה, היא מבהירה לו שגם הרמטכ"ל שהיה ידידו נמצא בתוכנית להעניש אותו על עריקתו, החוקרים בודקים אותו היטב ומרוצים מעצמם, הם הצליחו להביך אותו, אבל חיים שלום מתאושש במהירות שיא ושומר על ארשת קפואה לחלוטין, הוא אינו מוק להודות, אבל נפער סדק בביטחון האישי, החוקרים מקוים שהשבירה תגיע מוקדם.

את ההישג הזה קצר החוקר יניב קדמוני שמקבל שיחה מגורם אלמוני שמדווח לו על התמונה שנמצאת בידי אל"מ מ. מפקד מחנה יונה בו שירת מולי פלד-חיים שלום, הגורם מבקש ממנו לשמור על סודיות ולא לספר על השיחה החשאית, יניב ניפגש עם מפקד המחנה ומקבל לידי את התמונה, אבל בו זמנית הוא נחשף על ידי מומי בר זקיף המחנה ששומר טובתו של חיים שלום, הוא מחליט לעמוד על המשמר ולוודא שלא מתאנים לחיים שלום.

חיים שלום מנהל מאבק קשה ביאוש שמחלחל בתוכו, הוא רואה את ההישגים של החוקרים ומבין שדרכם בטוחה, הם יוציאו ממנו הודאה נגד רצונו, הוא יאלץ לשבת בכלא מספר שנים והסיכויים שלו לשקם את עצמו לאחר מיכן שואפים לאפס. הוא לא טועה במחשבתו, הוא מוזמן אל יניב קדמוני שמנסה להלך עליו אימים שאם לא יגיע לידי עסקת טיעון יקבל עשר שנות מאסר, הוא יצא מהכלא כשהוא 'שבר כלי' בגיל מתבגר, בלי שום סיכוי לבנות את עצמו מחדש. אבל אם יגיע לידי עסקת טיעון יוכל לקבל שלוש שנות מאסר, עדיין החיים לפניו והוא יוכל להשתקם מחדש, הוא מנסה לשכנע אותו שרק ירוויח מעסקת הטיעון וכדאי לו להודות בחטאו. חיים שלום מסרב להודות ויניב מבקש ממנו לישון כמה לילות על העצה ולא לזלזל בה.

יניב נקרא בדחיפות לאלוף חיים לסקוב שלוחש לו איזה סוד, במטכ"ל מתקמת תוכנית נועזת עליה נקרא בהמשך, יניב אמור לשתף פעולה, אבל מתנה שלא יסן את עתידו בכך.

הודעה דחופה הוגשה להנהלת בית המעצר על ידי מטה המטכ"ל, בשל נסיבות מיוחדות יש להעביר את חיים שלום לכלא אחר באופן זמני, בלי לציין זמן. לא נמסרה הודעה לאיזה כלא הוא יועבר, העילה להעברה, חיים שלום נחלש מאוד בשל התנאים הלא נוחים בהם הוא נתון, להודעה צורפה אזהרה שהנושא הוא ב"טאבו מוחלט" אין לפרסם דבר לאיש, רק לחוקרים יש לומר שזו העברה זמנית בשל חולשת האסיר.

מנהל בית המעצר היה בהלם, כדבר הזה לא אירע תחת משמרתו, אבל הוא ידע היטב מי פנה אליו והוא חשש מפניו כמפני מלאך המוות, שעה ארוכה גירד את פדחתו במבוכה, אך הוא יעביר סיפור זה בלי לעורר סערת רוחות בין הפקודים, אבל הוא לא ניחן בכישרון מיוחד, אך מעבירים דבר כזה בצורה חלקה, ככל שהיפך בדבר לא מצא שמץ רעיון.

לאחר מחשבה רבה סיכם לעצמו: אני בסך הכל בורג קטן במערכת המשומנת, ברגע שינסו להפיל את התיק עלי אפתח את הפה ואספר את האמת שהיה זה למורת רוחי, אך נאלצתי לפעול על פי הנחיות מלמעלה.

לאחר שנרגע, העביר הודעה באופן אישי לצוות החוקרים.

"מהיום יש לכם תיק אחר לעבוד עליו" הכי קצר שאפשר.

"מה זאת אומרת? שאלו שלושתם פה אחד, אנחנו כבר כמעט קרובים לפיצוח התעלומה, בדיוק כעת תיקחו אותו כדי שמישהו אחר יחגוג עלינו, דבר זה לא הוגן ולא אתי, אנחנו לא מוכנים לעזוב אותו באמצע".

"מצטער להודיעכם, בפעם המי יודע כמה, אתם עובדים לפי הנחיות ולא לפי משאלות לב, אלו ההוראות שקיבלתי בלי פירוט, מעבר לזה אני לא יכול למסור לכם אפילו פרט אחד" ענה להם ביובש, מדגיש את סמכותו מעליהם.

הוא יצא מהחדר מותיר אותם בפה פעור. מה שהתרחש בחדר אחרי שיצא, הזכיר הוריקן משתולל, שלושתם רתחו מזעם, הם רצו לקצור את פירות העבודה המאסיבית שלהם ופתאום מודיעים להם שזהו, אין יותר עבודה... מה פשר הדברים?

ניב הבין יותר מדבר אחד, הוא רמז לחברים שכנראה שהתקבלה הוראה מגבוה להעביר את חיים שלום לכלא אחר, שם יעבור טיפול שונה שאולי יביא לתוצאות טובות יותר מכפי שמצפים מהם.

"ק אתה בעצם איתם בחבורה, עשית יד אחת מאחורי גבינו, זה לא קולגיאלי" (חברותי).

"לא בכלל לא, אבל הבנתי דבר ושניים יוצתו ממכם כי אני אדם ערני מאד".

דבריו זרו מלח על פצעי קובי, הוא חש ששמטו את הטרף השמן מתחת ידיו, כבר זמן רב לא הייתה לו תעסוקה שמלאה את מוחו שעות רבות, דווקא לו קובי המהולל שפיצח תיקים קשים לא מועטים, יעשו עוולה כזו? אבל מה לעשות, אי אפשר להתמודד מול הוראות מלמעלה, אם מעבירים הוראה כזו אי אפשר להמרותה.

וק באופן בלתי צפוי קיבל חיים שלום הודעה מיניב קדמוני לאחר החקירה האחרונה, כי מעבירים אותו לכלא אחר לתקופה קצרה הוא לא ידע לומר כמה זמן זה יארך.

חיים שלום ראה בק את מבשר רעות, הוא העדיף להיות בתא מעצרו, בזמן האחרון לא סבל מחברי חדרו, הוא התעלם מהם לחלוטין, תפוס היה בגמ' שלו כל היום היה חוזר עליה, אין ספור פעמים, ק התעלם לחלוטין מנוכחותם.

יש פתגם שאומר 'ה' ישמור ממה שאדם מסוגל להתרגל' (סבתי עליה השלום אמרה זאת בלשונה "דער הויבערשטער זאללין אונז אופהיטען פון וואס מקעהן זיך צוגעוואינען) הוא כבר הסתגל למקום ואם נאלץ להיות במעצר, עדיף כאן ולא במקום אחר.

כאן יש לו את ההרגשה שאפרים זלמן יעשה כל שביכולתו להזעיק עולמות, אולי יצליח במשהו להביאו לתדעית הציבור, אבל אם הוא יתרחק ויהיה בקצה הארץ, מה יוכל כבר לפעול עבורו. הוא הבין שהתעקשותו הרעה לו, עתה יוכלו לעשות בו ככל העולה על רוחם, לא יהיה מי שיוכל להרים קול זעקה על רמיסת זכויותיו ביד שרירותית, זה עצמו מסוכן ביותר.

להביע התנגדות לא יוכל, אבל אסור לו לשקוע בתוך היאוש, כי היא ממוססת את שארית המוטיבציה ללחום על חירותו.

באמצע הלילה בשעה שהעסק היה כמעט רדום לחלוטין, הגיע רכב בפנסים כבויים לקחת את חיים שלום מהמקום, הוא היה רדום לחלוטין היה מי שדאג להכניס לו אבקה מסוימת לקפה הדלוח ששתה בארוחת הערב, גם חבריו הורדמו ולא חשו בדבר, שני ברנשים רעולים נכנסו לחדר בשקט מופתי, בעזרת מפתח מיוחד שקיבלו מבחון, איש לא נכח ולא ראה אך הוצא חיים שלום מתאו על גבי אלונקה הוא הוכנס לרכב במהירות ראויה לציון בשקט מופתי כשהן זוהרים לכלא X אי שם ברחבי הארץ (לאחר זמן נודע שהיה זה כלא "תל מונד" שהוקם באותה תקופה לתת מענה ללחץ הגדול במערכת), נראה שהייתה יד מלמעלה שבחשה בסידור, איש לא הבחין ביציאה וגם הקבלה במקום הייתה שלא כלפי אסיר רגיל.

חיים שלום קיבל חדר נורמלי, הפעם שיכנו אותו עם אסיר אחד ששמו סמי, בחור שקט מאד שכמעט ולא דיבר מילה, הוא היה מרבה בשינה, ק העביר את החיים האומללים בבריחה מהמציאות. לחיים שלום לא היה מושג מה עושה בחור כמוהו בבית הכלא, הוא כל ק לא שייך לזה, אבל הוא כבר מזמן דיכא את יצר הסקרנות, די לו בצרות של עצמו.

יומיים ישב חיים שלום בבית מלון החדש, ההבדל בין בית המעצר הקודם למקום החדש היה מפתיע ביותר, היחס אליו היה עדין ומתחשב, נראה שהם החליטו לעבור שיטה, חיים שלום כאסטרטג לשעבר קלט את המהלך, הוא הכין את עצמו לכל סוגי הטיפולים, הוא הבין שהם יטפלו איתו בשיטת "קאלטס און ווארים-קר וחס, גישה שנועדה לבלבל את החושים, ק מכניעים את הגוף שמסתגל לסגנון מסוים לשיטה שונה בתכלית, הם יסרגו בזה כדי שלא ידע למה להכין את עצמו, שיטה זו תמנע ממנו הסתגלות, כדי שלא יצליח להתקבע מול שיטה מסוימת, כל רגע יהיה עליו לעמוד מול הפתעה חדשה.

ההפתעה החדשה נפלה כאשר הגיע אליו לביקור אדם גבה קומה בעל שער שיבה, היה לו מראה מכובד ביותר, הוא היה לבוש אזרחית ולא היה מוכר לחיים שלום, בניגוד לבית המעצר הקודם התקיים המפגש בחדרו, כנראה מנסים להעלים את מציאותו מעין זרה. לפני המפגש הוציאו את סמי חבר החדר וחיים שלום נותר לבדו עם האורח החדש.

המבקר פותח את השפה בגרמנית צחה: "מולי אל תנסה להתחכם איתי, הקשב טוב למה שאני אומר לך, אנחנו יודעים היטב מי אתה, ישבתי על התיק שלך עד שאני יודע כל פרט על חיך, אני רוצה לומר לך משהו חשוב, כדאי לך לתת לה שימת לב ראויה. אנו יודעים את התרומה העצומה שלך לצבא, בשלושה מישורים: א) הכוח שלך להכין תוכנות אסטרטגיות לצבא, ראינו זאת בעשרות מקרים ואנו יודעים להעריך זאת היטב. ב) אנו מודעים לכישרון המדהים שלך לקלוט שפות רבות מאד, יש לך שליטה ביותר משבע שפות חשובות ברמת שפת אם, ג) יש לך עוד מגוון כישורים, הבולט שבהם, זיכרון פנומנלי ברמה הגבוהה ביותר, פשוט מלאך השכחה שכח ממך מרוב שכחנותו.

שלושת הסגולות הללו עושות אותך משהו ייחודי ביותר, הלך באים אנו כעת אליך בהצעה נפלאה ביותר.

אנו מוציאים אותך מבית הסוהר, אתה לא עובר הליך משפטי כשל עריך, כפי שאנו עושים לכל חייל שנשט את הצבא, הכל מחוק, אנו נבנה לך זהות חדשה כעולה מגרמניה, פליקס האוזהר יליד מערב ברלין, אתה תשובץ במחנה אי שם, עם אנשים שלא הכירך מעולם, אתה גם תועלה בדרגות במהירות שיא, דבר שאנו לא עושים כלפי אף חייל בצבא.

תהיה תחת פיקודו הישיר של האלוף משה בריל, תקבל חדר לבד ולא תצטוץ להתחכך עם יתר החיילים, אנחנו יודעים שקשה לך עם כל מה שנהגו כלפך עד עתה, אני רוצה לשמחך, התקבלה החלטה מלמעלה להעביר קו על כל מה שהיה, אנו פותחים לך עתיד חדש, אין ביקר לחייל מולי פלד דבר, אנחנו כבר נדאג לסגור את התיק על מולי פלד, אין לנו שום בעיה אם אנו רוצים בכך.

אני מבין שלא תוכל לענות לי מידי, אני גם לא מעוניין שתענה על הצעה שלא בשיקול הדעת, אני נותן לך ארכה של שלושה ימים להתבשל עם הרעיון שזרקתי לך... היה ברכה וחוש בטוב ובנעימים".

אותו פלוני לא חיכה שחיים שלום יענה הוא יצא מהחדר במהירות כאילו היה נער צעיר.

חיים שלום היה בהלם מוחלט, הגישה החדשה הממה אותו, הם ידעו שהוא שולט בגרמנית כפי ששולט בעוד כמה שפות, הוא בחר לדבר איתו בגרמנית, שפה שכמעט לא מוכרת בארץ, מכמה סיבות שנראות לו. ראשית אף אחד לא יוכל להאזין להם, נדיר שבדיקו ברגע זה ימצא אחד מהכלא ששולט בשפה זו, שנית זו תהיה הוכחה שהוא לא שכח את השפה הגרמנית, הוא אומר שהזכרון שלו עובד היטב.

לא בחינם זרקו לו הצעה מפתה ביותר, בשפה הזו, היא באה מכיוון אחר בכלל, הם מבהירים לו שאין פניהם למלחמה, אדרבה יש לו אפשרות לפתוח דף חדש, הם משערים שמולי לא חזר בתשובה, אלא הוא מפוחד ממצבו שהסתבך, כמולי פלד הוא שרף את כל הגשרים שבנה תחת הזהות הזו, הוא חושש שיהיו לו מתנכלים ששנאו את דמותו הישנה, אבל אם תהיה לו דמות חדשה לחלוטין, במקום שונה שאיש לא הכיר, יקל לו להתמודד, הם מציעים לו הצעה שקשה לסרב לה.

האיש שאין לו מושג מיהו, הוא כנראה מהדרג העליון של הצבא, הוא לא היה בא עם הצעה כזו נדיבה אם לא היה לו גיבוי מלא מהרמטכ"ל, זה אומר שהרמטכ"ל לא רצה ברעתו, אז אולי לא הוא שלח את התמונה אלא היה עוד גורם שבחש בקדירה, יש כנראה מחלוקת עזה בין בכירי המטה, מה יהיה היחס אליו.

היה מי שדאג לשבור את רוחו עם התמונה, כדי שיודה ובוא לעסקת טיעון, אבל יש גורם אחר שמעוניין לדלג על הכל, הוא לא בא אליו עם עסקת טיעון, לא הולכים לחבוש אותו בכלא אף לא ליום אחד, הוא צריך רק להגיד את הכן. אם אכן כך, זו היא הזדמנות חייו, הוא לא יכול לצפות למשהו טוב יותר, אסור לו לפספס הזדמנויות.

לא כל יום יש הזדמנות כזו!!!

אך לפתע תופסת אותו מחשבה חדשה.

אולי... זו חלק מהמזימה? יש כאן שיטה חדשה איך למוטט את קו ההגנה שלו, הם רוצים להוכיח לו שהוא שקרן ששיחק עמם את הבלאק אוטו, כך רצה לברוח מהדין, אבל כעת לאחר שיסכים עם ההצעה המפתה יהיה להם אות שהוא לא שכח את שירותו בצבא, כך יוכלו לשפוט אותו כעורך.

חיים שלום היה נסער מכל המחשבות שהציפו אותו, הוא לא ידע מה טוב לו ומה לא טוב לו. הפיתוי שנזרק לו בלבד אותו לחלוטין, לאחר אין ספור מחשבות הסיק שהצד הלוחם בו באמת לא מאמין למשחקים שלו, הם רוצים להביא אותו לידי הודאה, מה עליו לעשות במקרה מבלבל כל כך?

אולי עליו לשחק אותה מטומטם? הוא לא הבין מילה אחת ממה שאמרו לו, הוא הרי שתק בכל השיחה ולא הראה אות הבנה לדברים, הוא יאמר להגנתו שהיה איזה אדם מוזר שדיבר איתו בשפה זרה ואין לו כל מושג מה דיבר עמו? מה ירויח מכך הוא עוד לא יודע, אבל לכל הפחות הוא לא הודה ולא הכשיל את עצמו.

אבל הפיתיון כבר נזרק והוא חש לכוד בחכה, כמה שניסה להתעלם מק לא יכול, יש אולי הצעה שיכולה להיטיב עמו, אולי עליו ללכת לקראת הצעה כזו, מה יש לו להפסיד, גם כך הם אומרים שישפטו עוד לעשר שנים, אם ירצו הם יוכלו לזייף הודאה, או לחילופין הם יוציאו מסמך קליני של פסיכיאטר שיעיד על שפיותו המלאה, הוא כבר התאווש לחלוטין מהמחלה שתקפה אותו, כוח זיכרונו חזר אליו לחלוטין והוא שפיט ויכול לרצות את עונשו על העריקה מהצבא.

אם לא ינסה, לא ידע האם הפסיד הצעה טובה.

רעיון נפל במוחו, הרי ברור שאותו מציע יגיע אליו פעם נוספת כדי לשמוע את תשובתו להצעה שהעלה בפניו, הוא ידבר איתו בעברית ויאמר לו ק: אני לא מוכן לדבר איתכם מטוב ועד רע, עד שאתם לא מתחייבים בפני במסמך שחתום על ידי נוטריון כי לא תשפטו אותי למאסר בשום פנים ואופן! רק אחרי שהלה ינפיק לו מסמך שתופס מבחינה משפטית, ישב איתו על ההצעה.

ק יוכל לבטח את עצמו שלא מנסים לבשל לו מזימה שפילה להכניס אותו למאסר רב שנים.

החזיון המופלא

כל אותו ערב היה חיים שלום מסוחרר מרוב רעיונות, הצדדים נטו לכאן ולכאן, רגע אחד חושב הוא שוב על עתיד חלומי, הוא יהיה קצין בכיר בצבא שיתן את הקו בצבא ואולי בעוד מקומות נוספים, שנים רבות זה היה החלום שלו, עתה הוא חוזר וניעור, יש הצעה מפתיעה שקשה להתעלם ממנה, עדיין בתוך הלב שוכנת לה המשיכה לחיים אלו.

אבל מנגד התגייסו כוחות הטוב, החודשים האחרונים שהתקרב לתורה גם להם יש מה לומר, אמנם זה הגיע מתוך שלא לשמה, אבל גם שלא לשמה פועל משהו, לאחר הרבה צער ורדיפות שסבל מהצבא התקרב מאד אל המחנה הישן, אך הוא יכול לבעוט בכל המורשת העשירה שקיבל, הלא כל מה שיש לצבא להציע אינו שווה אפילו גרגר עפר לעומת הנצח, האם יש כאן בכלל שני צדדים!?

אבל מלחמת היצר פנים לה רבות, הפיתיון שהוטמן לחלל עמוק בתוך לבו, היצר בא מכיון שקשה להתעלם ממנו, שעות רבות הסתובב בחדר הלך ושוב כפנתר זועם, כשהוא חושב על הסיכוי שלו לשוב לעולם הישן ולהשתבץ בו, לאחר הבגידה הגדולה שלו בעולם הישן, הסיכוי דל ביותר, מי ירצה להתקרב לאדם שטבל בכל ה"שמלאך" (השומן) של המחנה הציוני, מה הוא יכול להיות? רק איזה אדם פשוט שישב באיזה בית כנסת צדדי כשהוא מרוחק מכולם, לעומת זאת, אם יחזור למסגרת הצבאית כפי הצעת אותו אדם בכיר יש לו סיכוי גדול לפתוח דף חדש.

הוא רואה עד כמה שהם רדפים אחריו סימן שהם רוצים אותו, הם זוכרים היטב את כישורנותיו המופלאים, כשידע לתכנן תוכניות ארוכות טווח, הוא קרא מפות יותר טוב מכל מי שניסה להתמודד כנגדו, התפיסה שלו הייתה מטאורית, הוא קרא מפות כפי שקוראים ספר קריאה מרתק, את זה ידעו בפיקוד הגבוה.

הם גם התפלאו על הכישרון המיוחד שלו לקלוט שפות ברמת שפת אם, בלי היגוי זר, דבר כזה מאד חשוב לצבא, הם יכולים להכשיר אותו להיות סוכן חרש ולשתול אותו בכל מיני מדינות, כפי שרמז לו אותו בכיר, הובטחה לו משכורת עתק שרק ניתן לחלום עליה, הוא גם יוכל להתחתן, במצב החדש יהיו הרבה שירצו לחטוף אותו כחתן.

התוכנית נראית לו רצינית ביותר, כל ההעברה המחירה באישון ליל כגנב, כמו צורת הקבלה שלו ב"תל מונד" בלי לציין דבר בפרוטוקול הקבלה של בית הכלא, מראה שיש יד בחלונות הגבוהים שבוחשת היטב בעניינים, הם עושים כאן מעשה שלא יעשה בשום חברה מתוקנת, אין זאת כי הם רוצים להעלים אותו במידה ויעשה עמו עסק.

איש לא ידע יותר על האסיר מולי פלד שנעלם באישון ליל מבית המעצר במגרש הרוסים בלי שאיש ידע על כך (מלבד החוקרים והצוות הבכיר בהנהלה) כנראה שגם מכאן יבריחו אותו באישון ליל לאי שם כפי שעשו קודם לכן, הוא יהפך לאדם אנונימי לחלוטין (חסר שם) עד שיסודר עם זהות חדשה, כפי שהוצע לו על ידי אותו בכיר מסתורי. הוא רק צריך לומר 'כן' ואז נפתחים בפניו שערי פאראדיס (ג'ע במושגי הגינים).

אבל עדיין מנקר בו החשש, אולי מנסים להערים עליו, כדי להוציא ממנו הודאה, לכן הם מטשטשים אותו עם הצעה כה מפתה כדי שייכנע להם, אין דבר שפועל יותר משוחד, זה פותח את כל הסוגרים אפילו ההרמטיים ביותר, אחרי שיודה יקבל את המכה שלו, אין להם ברירה אלא לתכנן תוכנית הונאה כזו, כדי שגם שועל ערמומי כמוהו יפול במכמורת.

ים של מחשבות נעו בתוכו אנה ואנה, עד שכמעט נטרפה עליו דעתו מרוב לחץ.

הארוחה שהוגשה לו בחדר נדחקה לצד, לא היה לו תיאבון לאכול אפילו את המאכלים הטובים ביותר. הוא נותר לבדו בחדר, חבר חדרו לא שב מאז שהוצא, כנראה שהועבר למקום אחר, כדי להותיר אותו לבד בלי שאיש ידע מה קורה עמו, לאחר אין ספור סיבובים נפל על המיטה מותש לחלוטין, כה עייף היה עד שנרדם בבגדיו, שנתו הייתה טרופה ומלאה הזיות.

לפתע הוא רואה מחזה מדהים ביותר, חודשים ארוכים אחרי שלא ראה את אביו בחלום, הוא רואה אותו בצורה ברורה מאוד, הפעם לא הקדיר פנים כבפעמים הקודמות, אלא מראהו היה אצילי ביותר, הוא התקרב אליו, פניו היו ברורות מאוד, דומה שהוא חי גמור, קי זכר אותו בלדותו, בעת שהיה משתעשע עמו בפתגמי דאורייתא בריתחא דאורייתא.

לראשונה שמח לראותו, תמיד בחלומותיו היה מרגיש בתוך החלום חרדה עצומה מדמותו המייסרת, הוא לא היה מסוגל להכיל אותו, אבל הפעם הרגיש עד כמה הוא כמה אליו ומחכה למוצא פיו.

"חיים שלום שלי, אתה נמצא כעת בניסיון קשה מאוד, זה אכן ניסיון לא פשוט, מעולם לא עברת ניסיון כזה בכל ימי חיך, כששני צדדים הפוכים עומדים מולך, אושר כביכול, מול חיי יסורים שנים ארוכות, יודע אני שהניסיון גדול מדי עבורך, לכן באתי לחזק את ידך שלא תיפול במהמורה הנוראה שכרויה תחתך.

אני יכול להרגיע אותך שזה יהיה הניסיון האחרון שלך, ניתנה לך הזדמנות פז לחזור לעולם הטוב בו היית עד לנפילה הגדולה שלך, אם תתגבר על עצמך תקבל שפע עזרה משמים, אין לך לחשוש שמא תהיה נידח ולא תוכל להתקבל בקרב החברה החרדית וכתוצאה מכך לא יהיה לך שידוך.

הפוך יהיה, אתה תתקבל בצורה מיוחדת במינה, כמו כן תהיה לך סייעתא דשמיא גדולה שהשידוך שלך יחזור. תדע לך שצארטיל היא עזרתך בקודש ולכן היא ממתנה לך כל כך הרבה שנים, עליך לעמוד בכל תוקף על עמדתך שאין לך כל קשר ושייכות לחיי חולין כמו חיים בצבא, אל תחשוש שהם ירעו לך בשל כך, עוד תראה בקרוב ישועות גדולות מאוד"

חיים שלום מרגיש את אביו יותר מכל פעם אחרת, פניו מבהיקות כפני מלאך, הוא חש שדבריו הם האמת המוחלטת, אין לו פקפוק שאביו הביא לו מסר מיוחד מהשמים. אבל עדיין הצד האחר לא מוותר, בתוך החלום עצמו מתגנבת היא כדי לטשטש את ההשפעה העצומה של החלום עליו, גם כעת לא נותנת לו הסטרא אחרא להתחבר עם האמת, מי יודע כנראה שעדיין הוא רחוק מאוד מעולם התשובה, כי גם בחלום מרגיש הוא את קושי המאבק הזה במיוחד, זה כמעט מעבר לכוחות שלו.

הוא חש סקפטי לחלוטין ביכולת שלו לחזות את כל המניעות, גם בחלום מרגיש הוא כאילו גלים גבוהים מנסים לטוף אותו עמם, צרעה גדולה מזמזמת ברקע, היא מזהירה אותו, לא לקבל את הצעת האב, כי הוא עלול ליפול בפח יקוש שטומנים לו אנשי הצבא, הם מסוכנים מאוד, אם ינסה להתחכם איתם יסבול מאוד.

לפתע צפים בחלום סיפורים מסמרי שער של מתחכמים למיניהם שניסו ללחום מול הרשויות הצבאיות או האזרחיות ונחלו תבוסה מוחלטת, לא רק שלא היטיבו עם עצמם אלא החמירו את המשפט בעשרות מונים.

ברקע נשמעת צעקה נוראה אין לו מושג מהיכן היא מגיעה: תיזהר לא ללחום מול הצבא הם ירסקו אותך לחלוטין, תהיה חבוש בכלא רחוק מעין רואים, איש לא ידע ממך, לכשתצא מהכלא תהיה אדם חלש מותש בלי אופק, לבסוף תיעלם מהעולם כאלמוני עני בלי שנפש חיה תשב עליו שבעה.

הוא חש בתוך החלום את החולשה הנוראה שתוקפת אותו, הוא לא מסוגל להכיל אף מתגברים על כל המכשולים הגדולים שעומדים בפניו.

אם יעמוד בצורה עיקשת יכלא למשך עשר שנים, גם אם יבוא עמם לעסקת טיעון ישב כמה שנים, כעת באה לו איזו הצעה שיכול להיות שתטיב עמו, הוא לא יצטוך לשבת בכלא אפילו יום אחד, ולא עוד הוא יתקדם בחיים הוא יקבל משכורת עתק ודרגות בכירות ביותר ואולי בעתיד יהיה מנהיג פוליטי רב השפעה.

כבר כמה שבועות הם לוחצים אותו בכל השיטות שרק הם מסוגלים להפעיל, להודות כי הוא עריק מהצבא. גם בתת הכרה הוא מודע היטב לחומרת מצבו זה מקשה עליו לקבל את העידוד של אביו.

"טאטע סיא איז צו גרויס אויפ מיר, איך קען זין נישט פארמעסטן מיט דעם- אבא זה מדי גדול עלי אני לא מסוגל להתמודד עם זה".

אבל האבא הרחום לא כועס ולא מתקוטט עמו כבפעמים עברו, קולו רך ומלטף ומרגיע.

"טייער קינד מיינער שרעק זך נישט, סיא אלעס נאר איינרעדיניש, בלויז דיינע איינבילדונגען, טאמער עסט וועלין ערנסט וועסט זעהן ישועות ה' כהרף עיף- בני היקר אל תיבהל הכל רק דמיונות, אם תרצה באמת תראה את ישועות ה' בקרוב"

לאחר מילים אלו נעלמה דמותו וחיים שלום התעורר מהחלום, כל כולו היה רטוב מהזעה שהציפה אותו, נדמה לו שטבל במים רותחים ביותר, בגדיו היו רטובים עד כדי שניתן לסחטם ולהוציא מהם גיגית מלאה מים, הוא חשש שיקבל זלקת ריאות פעם נוספת אם לא יחליפו את בגדיו בהקדם.

המילים האחרונות ששמע בחלום היו ברורות לחלוטין, עליו להתעלם מכל הפיתויים, הכל חלומות והבל הבלים, הוא יראה בקרוב ישועה פלאית, היד ה' תקצר לשחור אותו? אבל הוא צריך להיות ראוי לך, ברגע שיקבל את ההחלטה בצורה חדה וברורה בלי גמגומים הוא יראה זאת בקרוב.

+++++

ח'ג מהכתבה על מן הגאב"ד הגאון האדיר רבי פנחס שרייבר זצוק"ל

מרא דכולי שמעתתא

בעיננו ראינו תלמידי חכמים, ראשי כוללים, דינים, כל אחד עוסק בעניין אחר בש"ס והלכה, וכאשר דיברנו עמו היה בתוך העניין ותמיד הוסיף עוד דברים שלא הכירו, מזהים היה לראות כאשר נשאל בענייני משניות טהרות הייתה לו שליטה עצומה בדברי הר"ש והר"מ, כאילו זה היה המקצוע היחיד שאיתו עסק כל ימיו.

ת"ח שעסקו עשרות שנים בטהרות או זרעים ידעו לספר כי יש להם הרבה מה לשמוע ממנו. כפי שבנו הגאב"ד שליט"א העיד שראו בכל כוך במ"ב שאחרים למדו כל אחד במשך כמה שנים והיה לו עוד הרבה מה להוסיף לשואליו, וכן ביור"ד וחז"מ ובכל הש"ס. ואם נעשה חשבון שרבינו למד כל מס' וכל כוך בשו"ע כמה שנים בעיון וכן זרעים וטהרות וכו' כנ"ל היה צריך לפי החשבון השקעה של מאות שנים, אלא ודאי תורה ניתנה לו במתנה (נדרים נ"ה)

כאשר הרציתי לו פעם בסוגיא בגיטין דף ל"ד אותיבו קרי באונייכו והקשייתי מס' קושיות. כאשר סיימתי העיר לי כי התוס' ר"ד במקום העיר זאת.

בדין המסופק בשמו"ע היכן ובאיזה ברכה אוחזו ענה שהדבר לא ברור כל כך, וכשהערנו לו הרי הח"א הכריע שחוזר למקום שודאי לא אמר, השיב תיכף עיין בקה"י שם סי' י"ז שהקשה על דבריו קושיות עצומות ואיני יודע להכריע ביניהם. אין ספק פעמים שמעתי מפיו: ביאור סוגיא זאת עיין בקה"י מס' זו סי' זה שביאר העניין והיה מסכם מה ביאר הקה"י. זאת מלבד הידע הרחב בהל' עד המ"ב החזו"א והג"מ שהיה מזכיר קבוע תוכן הדברים.

בעניין יין ממוחזר מה דינו לגבי קידוש ולגבי מי פירות לאחר שהוסיפו מים אחרים באותה כמות שנתאדה האם יכול לחזור לקדמותו. שמי פירות לשיטת המחבר אינם מחמיצים (שו"ע סי' תס"ב) אמר לי נידון זה יעוין במנחת שלמה שהארך בזה. לא אחת ראינוהו לומד חזו"א לפי הסדר הן בזרעים הן באו"ח ושאר החלקים. בעיננו ראינו ושמענו בשיעורים הקבועים תמיד לאחר שסיים המ"ב סיים מה דעתו של החזו"א בכל דבר. היה בין המיוחדים בדור בידעת ספרי החזו"א לאורך ולרוחב, אשר כל מבין יודע כמה עמל וידיעה צריך בכדי להבין דברי החזו"א.

ופעם נשאל על פתיל ציצית שנפסק במהלך הכריכות, האם ניתן לחברו ע"י קשר ולהמשיך, מיד פתח את ספר החזו"א שדיבר בזה והיה לפלא בעיני כל, כמה עמל צריך בכדי להבין ולדייק מדברי החזו"א עניין זה כשבלימוד רגיל קשה לשים לב, אשר הוא קטע קטן בן ארבע שורות שכמעט ונסתר מעיני הלומד ועוד לדייק מדבריו של החזו"א פרט כל כך דק מן הדק.

על המ"ב אי אפשר לחלוק

פעמים שהיינו ניגשים ביחד כמה אברכים בכדי לדון עמו בסוגי' עדי ההלכה ומפלפלים בדברי התוס' והראשונים בויכוחים סוערים עד לב השמים והיה כמלך בגדוד וכאריה במלחמתה של תורה מיישב ומפרק וטוחן הרים זה בזה והכל כמונח בקופסא ולקח בחשבון תמיד כל פרט בסוגי' לפרטיה ודקדוקיה. וכל אחד ראה שרבינו כבר חשב על כל זה וקושיא או חילוק זה מוכרים לו כבר על בורים מיני אז. וכן באלפי סוגיות במשך עשרות שנים תופעה חוזרת על עצמה בכל פעם. וכמה פעמים בשבוע אצלנו. וכן אצל רבינו בכל מקצועות התורה.

ובעוסקנו בענייני מוקצה שו"ע סימן שח בדברי המ"ב אשר חידש להעדיף כלי שמלאכתו להיתר על פני כלי שמלאכתו לאיסור, והקשינו על ראייתו מגמ' בשבת קל"ד קושיות עצומות, וכן הבאנו שי הפוסקים אשר באו אחרי המ"ב שהקשו קושיות אלו, ויתירה מזו המ"ב עצמו לכאורה סתר דבריו במקום אחר שם בהמשך הסי' וגם זה כבר הקשו על דבר המ"ב. ובמשך זמן רב הבאתי לרב הוכחות לצד החולקים. רבינו שומע ולא מגיב, חשדתי שהכיר כל זה וכאשר סיימתי דברי אמרתי לו ע"פ האמור האם ניתן להקל כנגד הכרעתו של המ"ב ולסמוך על החולקים ע"ד ומה להלכה? סיים רבינו במשפט קצר "המ"ב פוסק שאסור" וכן ראינו אם לא מאות פעמים שרבינו הייתה שיטתו כי לאחר המ"ב ולא כלום. והכרעותיו של המ"ב היו אצלו תחילה וסוף בהלכה וא"א לנטות מדבריו להקל.

צדיק גזר והקב"ה מקיים.

פעם הותקפתי בכאבים בכליות ולאחר בדיקות וצילומים התברר שיש אבן בכליות דבר שמאד הציק לי עם כאבים איומים וחזקים שמנע ממני אף לישון בלילות וכבר נקבע תור לניתוח עבורי פניתי לרבינו לעצה ולברכה ורבינו ביד. אחר כך אמרתי לו הרי צדיק גזר והקב"ה מקיים שרבינו יבך שאתרפא ולא אצטוך לניתוח. אז הרים את עיניו ואמר לי אין לך כלום ואין אתה צריך ניתוח. אמרתי לו א"כ אבטל את התור לניתוח שהרבה זמן חכמתי לו, הרים ידיו בביטול.

וכן היה. הגעתי לבדיקות ולצילומים טרום ניתוח והנה אין כלום. כששאלני הרופא האם האבן יצאה, ברגשת משהו? אמרתי לו שלא ידוע לי דבר ברור. ושוב שאל אותי מה עשית? אמרתי לו ביקשתי ברכה מצדיק. הרופא שלא היה מאלו המאמינים בצדיק גזר וכו' הביט בי בתמיהה ולא יסף.

